

TATABÁNYAI BARLANGKUTATÁS

2019

POLACSEK ZSOLT

BA JULIANNA

BARLANGI KUTATÁSVEZETŐK VÁLOGATOTT KUTATÁSI JELENTÉSEI 2019. ÉVBŐL

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	2
I KUTATÁSI JELENTÉSEK 2019	4
I.1 BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS A BARADLA-BARLANG JÓSVAFŐI-SZAKASZÁNAK 2019. ÉVI KUTATÁSÁRÓL.....	5
RÖVID EMLÉKEZETETŐ A BARADLA-BARLANG ALSÓ JÁRATAINAK KORÁBBI KUTATÁSI EREDMÉNYEIRŐL	6
BESZÁMOLÓ A 2019. ÉVBEN VÉGZETT FELTÁRÓ MUNKÁKRÓL:.....	7
VÍZKÉMIAI ÉS RADON VIZSGÁLATOK A BARADLA-BARLANG JÓSVAFŐI SZAKASZÁN.	12
I.2 BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS A NÉTI-LYUK 2019.ÉVI KUTATÁSÁRÓL.....	15
I.3 BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS A BARADLA-TETŐI-ZSOMBOLY 2019. ÉVI KUTATÁSÁRÓL	16
I.4 BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS A CSODABOGYÓS-BARLANG 2019. ÉVI KUTATÁSÁRÓL	18
II DOKUMENTÁCIÓS TEVÉKENYSÉG 2019.....	25
<i>PISZNICE-BARLANG:</i>	27
<i>LENGYEL-BARLANG:</i>	27
<i>BARADLA-BARLANG:</i>	27
I. 50 ÉV FELTÁRÓ BARLANGKUTATÁS A GERECSÉBEN.....	28
1.0 A NAGY-GERCSE KELETI OLDALÁNAK BARLANGJAI:	30
1.1 FEHÉR-KŐI-BARLANGOK	30
1.2 KAJMÁTI BARLANGOK	30
1.3 MESE-BARLANG	30
1.4 SAS-LIK.....	31
2.0 A NAGY-GERCSE FENNSÍKJÁNAK MEGKUTATOTT BARLANGJAI	32
2.1 LEGYES-BARLANG	32
2.2 LOVAS-ZSOMBOLY	33
2.3 LAKTANYA MELLETTI TÖBÖR BARLANGJA.....	33
2.4 EGYÉB, BARLANGOT NEM EREDMÉNYEZŐ KUTATÁSI PONTOK	34
3. A KIS-GERCSE MEGKUTATOTT BARLANGJAI.....	35
3.1 TŰZKÖVES-BARLANG	36
3.2 JURA-ZSOMBOLY	37
3.3 KIS-GERCSEI VÍZNYELŐ.....	37
3.4 EGYÉB BONTÁSI PONTOK	37
4. A HAJDÚUGRATÓ TÉRSÉGÉNEK KUTATÁSA.....	38
4.1 PUSZTAMARÓTI-BARLANG	38
4.2 RÓTH MANÓ-BARLANG (AVAGY HAJDÚUGRATÓI 4. SZ. BARLANG).....	38
5. A LIKAS-KŐ, VÍZEMÉSZTŐ TÉRSÉGÉNEK KUTATÁSA	38

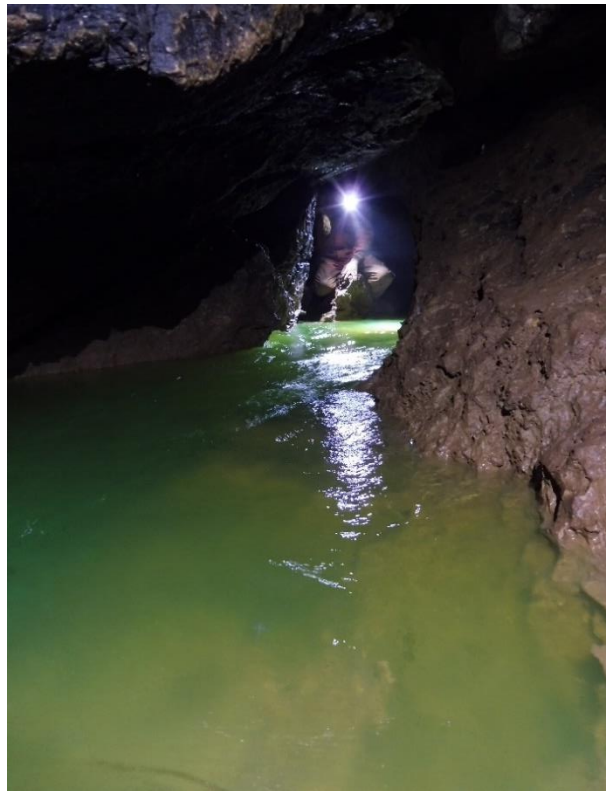
5.1	VÍZEMÉSZTŐI-BARLANG.....	38
5.2	LIKAS-KŐI BARLANG	40
II.	EGY KEVÉSSÉ ISMERT LÁTVÁNYOS BARLANGUNK A JURA-ZSOMBOLY	41
III.	ÚJ, EDDIG NEM FELDOLGOZOTT BARLANGOK A GERCSE-HEGYSÉGBEN	53
IV.	EGY BARLANGKUTATÓ EMLÉKEI.....	60

I KUTATÁSI JELENTÉSEK 2019

Bevezetés

Még egy év eltelt, újabb jelentős barlangi munkálatok állnak mögöttünk. 2019. évi tevékenységünk az elmúlt évekhez képest jelentős átalakuláson esett át. Ez évben a kutatómunka rovására számos barlangokkal kapcsolatos, de más jellegű munka került előtérbe, és ez erősen rányomta bélyegét tevékenységünkre. Annak ellenére, hogy ez így történt, mégsem lehetünk elégedetlenek, hiszen számos új barlangtérképpel lettünk gazdagabbak, illetve részt vehettünk a Csodabogyós és Döme-barlangok kiépítési munkálataiban is. A 2020-as évben azonban reményeink szerint a feltáró munkáé lesz a főszerep és reménykedünk, hogy a siker sem marad el ez évben.

Barlangkutató társainknak és a velünk kapcsoltban álló államigazgatási szervezeteknek, Nemzeti Parkos partnereinknek sikeres 2020-as évet kívánva ajánljuk az alábbiakban 2019. évi beszámolóinkat.

Tatabánya 2020. 02.15.

Polacsek Zsolt és Ba Julianna

I.1 BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS
A BARADLA-BARLANG JÓSVAFŐI-SZAKASZÁNAK
2019. ÉVI KUTATÁSÁRÓL

A KUTATÁSI ENGEDÉLY IKTATÁSI SZÁMA:

BO/16/8316-5/2016

KUTATÁSVEZETŐK:

Polacsek Zsolt, Ba Julianna, Kovács Richárd, Szabó Zoltán, Tóth Attila

A 2019. ÉVI KUTATÁSOK RÉSZTVEVŐI:

Ba Julianna, Balázs Mátyás, Csépe Zoltán, Csondor Kata, Farkas Sűgér, Foki Király Károly, Hegedűs András, Kunisch Gyöngyvér, Mihalik Zoltán, Nagy Dénes Ákos, Polacsek Zsolt és Sűrű Péter.

RÖVID EMLÉKEZETETŐ A BARADLA-BARLANG ALSÓ JÁRATAINAK KORÁBBI KUTATÁSI EREDMÉNYEIRŐL

A barlang alsó szintű járatainak léte elsőként a 1820-as években az Óriás-teremig jutó Vass Imre gondolata volt. A terem előtti járatszakaszban az Óriás-terem víznyelőjénél eltűnő, a Fő-ágban csordogáló víz már az ő számára is egyértelműen jelezte a járatok mélyebb szinten való folytatását. Ekkor, és még sok-sok éven át az alsó vizes szakaszok megtalálása csak terv, vagy álom maradt a kutatók számára. A 20. század kutatói közül sokan próbálkoztak az időközben vízfestésekkel is egyre jobban kimutatott járatok feltárásával. Dancza János az 1940-es években az Aggteleki-szakasz csónakázó tavánál található, később órála elnevezett barlangi víznyelőben, Jakucs László a Vas-kapu barlangi víznyelőinél és a Jósvafői-szakasz kisebb víznyelőinél, így a Vetődéses-termi és a Megfagyott vízesés-cseppkőképződményél található szűk víznyelési pontokon, valamint az Óriás-termi-víznyelőben próbálkozott feltáró kutatással. A nevezetes 1955-ös árvíz következménye - így a Jósva-forrás több ágának az árvízét követő elkülönülése - is éppen az ő figyelmét felkeltve tette indokolttá a kutatások egy másik lehetőségét, miszerint a szűk és omladékos barlangi víznyelők kutatását felhagyva, a forrástól a hegy belsejébe irányuló kutatásokkal kell az alsó járatokat feltárni. Mivel abban az időben lehetőség volt állami beruházások égisze alatt kutatni, az 50-es években megszülethettek a ma Rövid Alsó-barlang, illetve a Hosszú Alsó-barlang részben mesterséges járatai. Az árvízkor, illetve az azt követő időszakban a vízfestések eredményeként egyre átláthatóbbá vált a Baradla alsóbarlangi vízrendszere. Az 1960-as években bizonyossá vált, hogy (legalább) két egymástól elkülönülő esetleg teljesen önálló hidrológiai csatorna vezet le a Fő-ágban elnyelődő vizeket A Jósva-forráscsoportig. Az egyik az un. Rövid-alsó-barlang a Vöröstői Fő-ágszakasz vizét nyeli el a Sárkányfej-víznyelőnél, majd az Óriás termi-víznyelőnél szintén a mélybe vezet, hogy a Jósva-forráscsoport Táró-forrásában lásson ismét napvilágot.

A Hosszú Alsó-barlang nevében is mutatja, hogy járatait jóval kiterjedtebb rendszerként kell értékelni, vize a Jósva-forráscsoport Medence- és Cső-forrásában lát napvilágot. Az itt

1. ábra Az Óriás-termi- víznyelő ág felső szakaszában.

előbukkanó vizek a korábbi vízfestések alapján a Kecsei-medernyelőből, a Bába-lyuk víznyelőből, a Zombor-lyuk és a ravasz-lyukak víznyelőiből, valamint a Domicá-barlang elnyelődő vizeiből, valamint a Baradla Fő-ág Dancza, Nehéz-úti, Vas-kapui, Minervai, illetve Néger-kunyhói víznyelőiből táplálkoznak. A hidrológiai kutatások mellett a barlangkutatók időről időre megpróbálkoztak az alsó járatok feltárásával is. 1969-ben a Szenthe István által vezetett kutatások az Óriás-termi víznyelőben - 35 m mélységben elérték a Rövid-Alsó-barlang vízszintjét és feltehetően annak vízszintes járatait is. 1980 és 1982-ben a Rövid Alsó-barlang Tárója felől a VMTE kutatói Berczik Pali és Szilágyi Frici vezetésével folyamatos szivattyúzásokkal 15 szifon leküzdésével kb. 1 km hosszban sikerült új, viszonylag tágas járatokat feltárni. A 80-as években a VMTE Baradla csoportja az Aggteleki-szakaszban a Nehéz-út és a Vas-kapu nyelőpontjait kutatta. Ugyanők később, már a 2000-es években, a Dancza-nyelő járatait mélyítették ki legalább 30 méteres mélységig. 2016-ban

kutatótársaimmal (lásd 2017. évi jelentés) a Jósvafői-Labirintusban egy aknát mélyítve jutottunk a Hosszú-Alsó-barlang egy több száz méteres aktív szakaszába, a Kaffka Péter-ágba.

További alsó-barlangi tevékenységünk az elmúlt években:

A Kaffka-ág mellett a Jósvafői-szakasz több kisebb-nagyobb víznyelőjében is megkíséreltük a lejutást az aktív vizes szakaszba. A Megfagyott-vízesésnél 60 méter járatot feltárva a munka sárba fulladt, és sajnos ugyanígy végződött a Vetődéses-termi bontásunk is (lásd néhány sorral lejjebb). Ezen a helyen ugyan közel 200 méter járat vált ismertté és a 230 m tszf. magasságban várható aktív szintet is elértük, a munkálatok azonban homokba fúltak.

BESZÁMOLÓ A 2019. ÉVBEN VÉGZETT FELTÁRÓ MUNKÁKRÓL:

Vetődéses-termi-víznyelő-ág:

Az előző évben igen aktívan kutattott oldalág mélypontjának további mélyítésére 2019. évben 6 alkalommal volt lehetőségünk. A munkálatok mindvégig egy gigantikus homokozó jellegű objektum képét mutatták, és bár minden munkatársunk igen jól érezte itt magát végül novemberben, e munkálat felfüggesztése mellett döntöttem. Jelen helyzetben a depón becslésem szerint már 12-14 m³ kitermelt homok terpeszkedik, a mélypontot (számításom szerint 231 m tszf. magasságban-vagy mélységben) időnként 10-15 cm-es víz borítja, így a további feltáró munka (a kopoltyú mellett) neoprén öltözetet igényel. A Vetődéses-termi (egyések szerint Vizes-bugyi) ágból a bontóeszközöket kiszállítottuk.

2. ábra A Vetődéses-termi ág alsó, sáros zónája...

Ennek az évnek érdekessége volt, hogy február 20-án Stieber Jóska és csapata légnyomjelzést hajtott végre a barlang Jósvafői-szakaszában. Az ő általuk a Hosszú-Alsó-barlang tárójába beeresztett nagy mennyiségű, tömény CO₂ erős befelé húzó légáramlattal 13 óra alatt jutott el a Vetődéses-termi víznyelő alsó termébe. (237 m tszf. magasság). E kísérletről Stieber kolléga jelentésében nyilván megemlékezik majd, így ezen összefüggés kiértékelését is az Ő feladatának, eredményének gondolom.

Bokaszorító-víznyelő-ág:

A Bokaszorító-víznyelő-ág kutatása, mint az előző évek jelentéseiben leírtam, fontos helyen állt terveink között. Korábban ebben a rövid barlangszakaszban Jakucs László, Szenthe István és a Baradla csoport is megfordult, és bár a bejáratnál kúszószakaszon át a kitermelés igen problémásnak ígérkezett, mégis az egyik legreménytelibb helyszíneként gondoltam rá. A Fő-ágban a „Cseppkőország határárköve” képződménnyel csaknem szemben a keleti járatfalban nyíló kis nyíláson 6-7 métert bekúszva, már kissé tágabb aknába forduló járatban haladhatunk. Az eleink által itt feltárt járat a kutatásaink kezdetekor 30 méter hosszú lehetett, mélypontja a Fő-ág talpszintjétől -13 méter mélységig (kb. 250 m tszf.) volt ismert. Szerencsénkre a korábbi kutatók - a tölgyfa ékes kőzetrepesztés alapos ismerői - befelé vezető járat Fő-ágból már nem látható részét alaposan meggyurmázták, feltágították, így ez a nehézség a munkálatok kezdetekor minket már nem akadályozott.

3. ábra a Bokaszorító-akna alján nyíló légrés a bontás kezdete előtt. (fotó: Polacsek Zsolt)

A barlang ezen oldalága az alábbi megfontolások miatt válhat a további kutatások fontos helyszínévé. Adalékok egy újabb lehetőséghez:

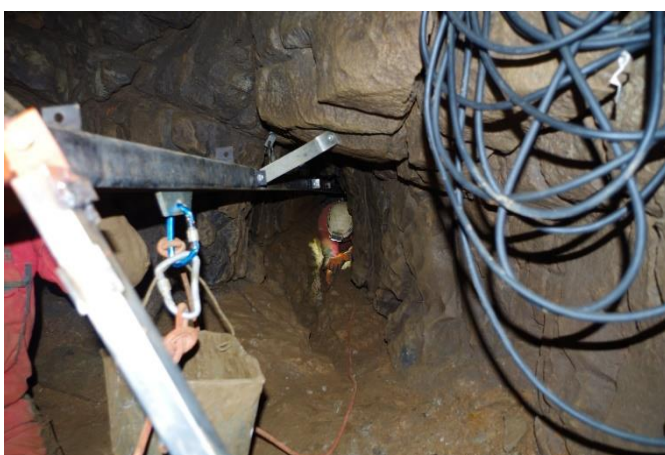
Az 1950-es években Jakucs László ezt az oldalágot a Hosszú-Alsó-barlangba való lejutás egyik jó lehetőségének tekintette, kutatásait azonban Gráfné közelben történt történelmi-ívű beszorulása meghiúsította. Később, már 1982-ben, a Rövid-Alsó-barlang vízének szivattyúzása a 10-es szifon megnyílásakor a Fő-ágban és a Táró bejáratnál is érezhető nagy huzat keletkezett, bizonyítva a két járat összefüggését.

Ekkoriban, pont ezen összefüggést vizsgálva kisebb jelentőségű, de a járatok tágításában jelentős hatású kutatás is folyt a Bokaszorítóban.

4. ábra Ez a barlangszakasz is igencsak vendég marasztaló, alul a bontandó aknatalp. (fotó: Kunisch Gyöngyvér)

A kutatómunka megkezdését a járatok kedvező helyzete is elősegítette. A Jósva-forrás innen kelet-északkeleti irányban kb. 400 méter távolságra helyezkedik el az említett 250 m tszf magasságtól 30 méterrel mélyebb szinten. (Megjegyzendő azonban, hogy a várható vízszint a Kaffka-ág aktív szintje, a Vetődéses-termi-bontás vízbe, homokba fúló mélypontja, illetve az Óriás-termi víznyelő aktív járatszintje, de még az 1982-es Rövid Alsó-barlang térkép alapján is 230 m tszf magasságban várható.) Az oldalág bejáratánál több klimatológiai mérés is zajlott az utóbbi években. Annak ellenére ugyanis, hogy az 1982-ben leszivattyúzott 10-es szifon ma minden bizonnyal víz alatt van (az előtte és utána található tucatnyi szifonnal együtt), a járatszájban mindig érezhető valamiféle, de mindig (téli-nyáron) kifelé áramló huzat. Lenkey Péter morzsaporszívó jellegű légszennyezettség vizsgáló kézikészüléke és Stieber Jóska

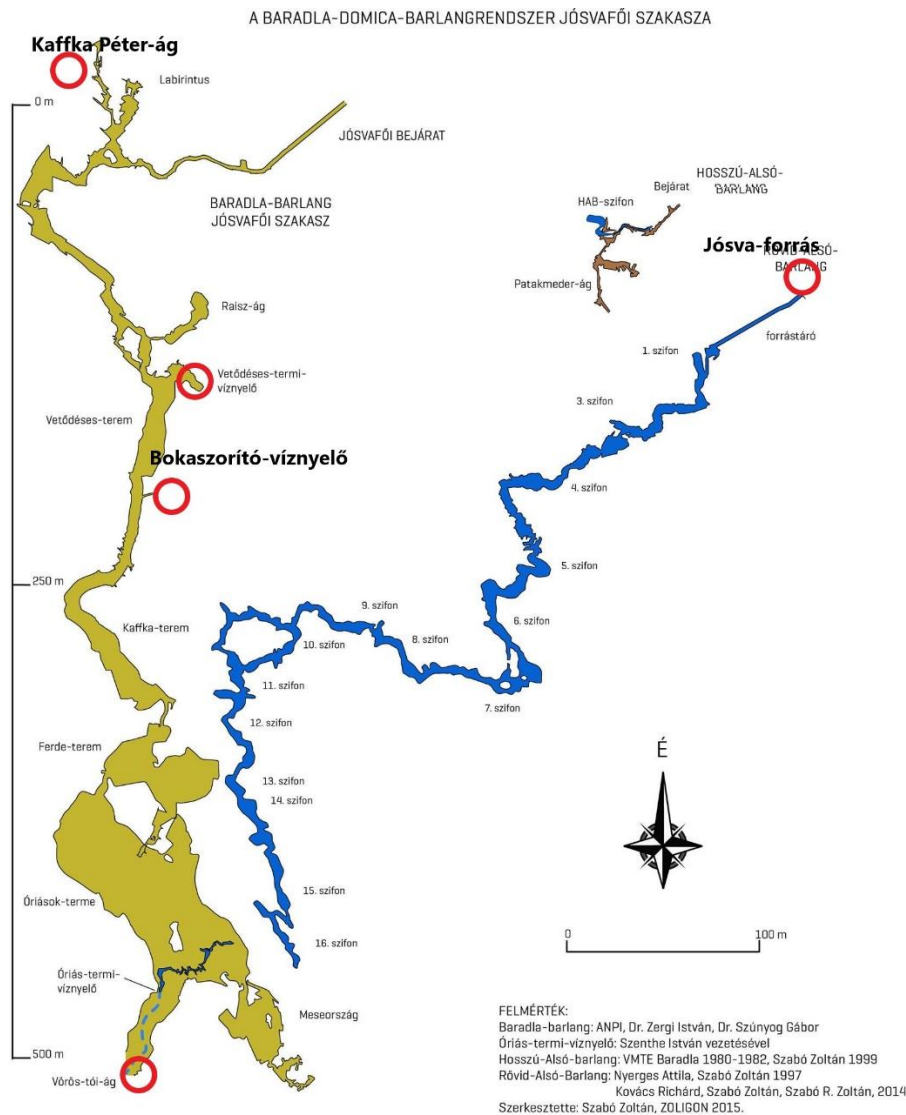

széndioxid feláramlás mérése, de a kiáramló levegőben mérhető jelentős radon koncentráció is arra utalnak, hogy a mélyben a felszínnel nem közvetlenül érintkező jelentős kiterjedésű járatszakaszok létezhetnek. Pontosan ezeknek a feltárása vált 2019. végére kényszeres gondolattá az én és kutatótársaim agyában.

5. ábra A Bokaszorító-járatba épített sínrendszer. (fotó: Mihalik Zoltán)

A munkálatok megkezdésekor rendünk Vass Imre-éremmel is kitüntetett ismert kutatójától Lengyel Janótól ellesett (vagyis az Ó sínjéhez hasonló) sínpályát építettünk a Bokaszorító bejáratú kúszójáratába. A közel 8 méter hosszúságú áthidalás lehetővé teszi a kitermelt agyagos közettörmelék áthalmozását az oldalág belsejéből, a Fő-ág egy előre kijelölt pontjára. A sín (60*60 mm-es „C” profil) a járatfőtére összesen 4 db 8*60 mm-es alapcsavarral lett felfüggesztve, figyelve arra, hogy a majd a vasszerkezet eltávolítása után az

alapszavak is eltávolíthatók legyenek. A sínben futó csapágyazott „kocsi”-ra akasztott vödör könnyebb kijuttatása miatt a korábbi tágitások mellett még kb. 1 vödörnyi térfogatú sziklaélet kellett levésnünk a járatfalból. A sín belső részén kezdődő aknába egy kb. 10 méter mélységű aknából (a mélypontról), gépesítés nélkül, kézi erővel történik a vödrök kihúzása, ugyanis mi azért még ragaszkodunk a tradíciókhoz (mint a 2017-es jelentésben írtam, az ó-egyiptomihoz). A kiépített pályaszakaszon 2019. december 27-én kezdtük meg a mélypont bontásából származó törmelék kitermelését. Az ekkor kezdődő öt napos kutatótáborunk során összesen 400 vödör közettörmelék jutott a depóra. A munkálatok során, már a 3. napon jelentős légrés nyílt a mélyponton, melybe kb. 3 méter mélységig le is lehetett mászni. A nem túl tágas lefelé vezető hasadéokban további 5-6 métert le lehetett látni, a ledobált kövek ennél is többet estek. A légrés megnyílásának pillanatától az addig is érezhető huzat jelentősen felerősödött, olyannyira, hogy a patron szaga 1-2 perc múlva már a főágban is érezhető volt (25 méterre, több iránytöréssel). 2019. évi tevékenységünk e folytatás kitérítésére irányult a továbbiakban, ennek következtében a továbbjutás is eltolódott (reményeink szerint 2020-ra). Meg kell jegyeznünk, hogy a jelenlegi pozíciónk igen lelkesítő, hiszen ha ez eddigi végpont 250 m tszf. magasságából levonunk még 3-4 métert (az új üreg), illetve az egyelőre nem járható hasadék mélységét (becslések szerint akár 6-8 méter is lehet) akkor már szintben legalább is, nagyon közelítjük (8-12 méter) az alsó-barlangi vízszintet. De vajon ez a Hosszú- vagy a Rövid-Alsó barlang része lesz-e?

6. ábra Szabó Zoli által rajzolt összesített térképén a feltárási pontok, illetve az ismert barlangjáratok láthatók

További feltérési tervek:

Nyilvánvalóan sok még a feladat. A legfontosabb ezek közül a Bokaszorító-víznyelő további kutatása, illetve száraz időszakban a Kaffka-ág elfolyó vízének követése. Itt is, illetve a Labirintus egy távoli pontján légteres folytatásba láthatunk, tehát reményteli helyekről van szó. 2016. és 2020. közötti kutatási programunk lassan lezárul. A kutatási engedélyben megjelölt feltérési pontokon (Labirintus, Rajsz-ág, Vetődéses-termi-víznyelő, Bokaszorító-víznyelő, Megfagyott vízesés-víznyelő és Óriás-termi-víznyelő) már többnyire elvarrtuk a kérdéses szálakat, vagy ahol nem ez most van folyamatban. Kivételt képez az összes helyszín közül az Óriás-termi-víznyelő, ami a 2017-es árvízkor a Fő-ági torkolatától kb. 30 méterre (ahol szokott) összeomlott. E helynek a kibontása és kutatása a jelenleginél sokkal nagyobb erőforrásokat igényel, melyek megteremtése fontos, de a mi erőnket meghaladó feladatnak ígérkezik.

Egyéb tevékenység a Baradlában:

- 2019. évben a Baradla-barlang Jósvafői-szakaszában kis felületen cseppkőmosást végeztünk. E tevékenység során a Megfagyott-vízesés cseppkő képződményét, illetve annak szűkebb, 2-5 m²-es környezetét mostuk le magasnyomású mosóval, igen látványos eredményt elérve.
- Folytatva a baradlai térképezési tevékenységünket teljesen elkészült a Fő-ághoz a 9068-as pontnál csatlakozó Jósvafői-Labirintus, illetve a 2017-ben feltárt Kaffka Péter-ág térképe. A véleményem szerint egy járatrendszerként értékelhető, részben korábban is ismert járatszakasz 574 méter hosszúnak bizonyult.
- Stieber kolléga által 2019. évben végrehajtott légnymjelzéses vizsgálatokban is részt vállaltunk. Ennek eredményeiről Ő maga fog beszámolni.

7. ábra A Vass Imre-ágban (fotó: Ba Julianna)

Tatabánya 2020. február 15.

- Csondor Kata 2019. december végi Kaffka-ági víz mintavételében és annak kiértékelésében ugyan nem vettünk részt (sok-sok vödröt borítottunk ki ez idő alatt), de annak eredményét (pontosabban az Ő írását) az alábbiakban közlöm.
- Gruber Péterrel előre egyeztetve a Fő-ág Minerva-víznyelőinél a Fő-ágból északi irányba kitörő Vass Imre-ágot vizsgáltuk át. Ebben az oldalágban kézenfekvő továbbjutási helyet nem találtunk, ugyanakkor figyelemre méltó formákkal és képződményekkel találkoztunk. A Vass Imre-ágot korábban Putz Gizi vezetésével az ÉPFU csoport kutatta, kialakulása komoly genetikai kérdéseket vet fel.
- Szintén érdekesnek találtuk a Retek-ágtól Vöröstó felé haladva a jobb oldalon nyíló, „Jákob lajtorjája” képződmény felett nyíló kürtőt, melyet már Münnich és Kessler is ismert, de mind a mai napig a tetejéig senki nem mászott fel. Erre a helyre Székely Kinga hívta fel a figyelmemet.

Polacsek Zsolt barlangi kutatásvezető

Az alábbiakban **Csondor Kata** írását közlöm:

Vízkémiai és radon vizsgálatok a Baradla-barlang jósvafői szakaszán.

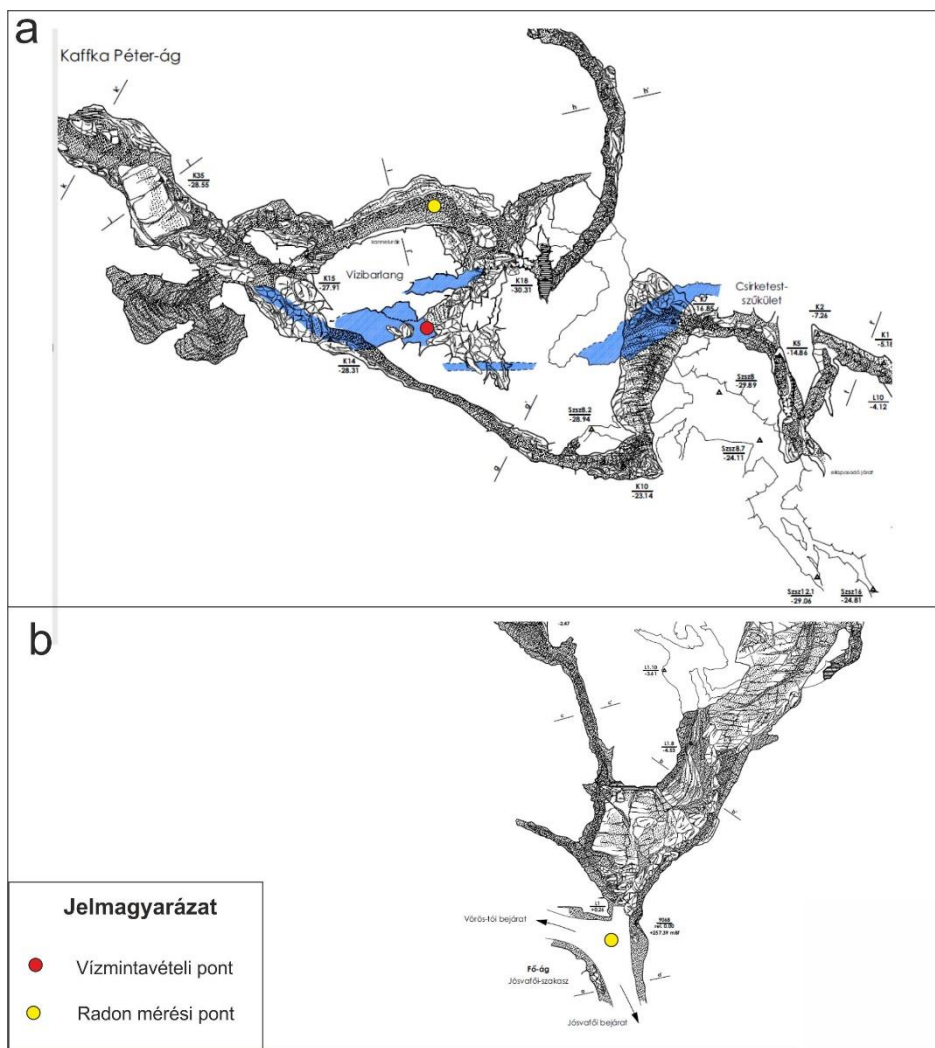
2019.12.31

Csondor Katalin, Hegedűs András, Kovács Judit, Varga Eszter

A Baradla-barlangban zajló feltáró kutatások kiegészítéseként 2019. decemberében vízkémiai és radon vizsgálatok történtek. A radon vizsgálatok háttérében az a kérdés felvetés állt, hogy a Kaffka-ág, illetve a Fő-ág Kaffka-ág leágazásának levegőjének radon koncentrációja származhat-e a Kaffka-ág alsó szakaszában található vízből. A barlang levegőjének radon koncentrációját két helyen a Fő-ág Kaffka-ág leágazásánál, illetve a Kaffka-ágban a patak mellett mértük (1. ábra). A méréseket Alpha Guard típusú készülékkel mértük, 10 perces mérési intervallumokkal. A mérési eredményeket az 1. számú táblázat tartalmazza. A radon méréseken túl a Kaffka-ág vizéből, a Medence-forrásból, a Táró-forrásból és a Cső-forrásból történtek mintavételek általános vízkémiai elemzésekre és a víz radon koncentrációjának meghatározására. Mindegyik helyszínen a mintavételezésen túl rögzítésre kerültek a vizek fiziko-kémiai paraméterei úgy, mint fajlagos elektromos vezetőképesség, hőmérséklet, pH, oldott oxigén és redox potenciál. A terepi paraméterek rögzítésére YSI ProPlus multielektrodás terepi műszert használtunk. A vízkémiai elemzések az Eötvös Loránd Tudományegyetem Általános és Alkalmazott Földtani Tanszékének laboratóriumában készültek a hatályos magyar szabványoknak megfelelően. A vízben található radon koncentrációk meghatározásához TriCarb 1000 típusú folyadék szcintillációs készüléket használtunk az Eötvös Loránd Tudományegyetem Atomfizikai Tanszékén. A terepi, illetve vízkémiai eredményeket a 2. számú táblázat tartalmazza.

A levegőben mért radon koncentrációk alapján jól látszik, hogy a főágban detektálási határ alatti koncentrációkat mértünk. A barlang téli huzatviszonyai alapján jól látszik, hogy a Fő-ág ezen része jól szellőzik. Ezzel szemben a Kaffka-ágban a koncentrációk átlaga meghaladta a 4350 Bq/m^3 -t. Az eredmények alapján arra következtethetünk, hogy a Kaffka-ág és a Fő-ág légközése külön történik és a Kaffka-ág nem szellőzik erőteljesen.

A vízben található radon koncentrációkból messzemenő következtetéseket nem tudunk levonni. A radon nemesgáz lévén a nagy szabad vízfelülettel rendelkező helyeken kidiffundálhat a vízből, így a források esetében az alacsony koncentrációk nem meglepők. Az alacsony koncentrációk azt is alátámasztják, hogy a víz nem találkozik útja során olyan kőzettel, amelyből jelentősebb radon koncentrációt tudna nyerni. Bár a Kaffka-ág radon koncentrációi magasabbak, de a különbség nem jelentős a forrásokéhoz képest. Végző következtetésként megállapítható, hogy a Kaffka-ágban a levegőben mért magasabb radon koncentrációja nem a vízből származik, hanem valószínűsíthetően az üledék kitöltésekből.

1. ábra: Térkép kivágat a Baradla-barlang összesített alaprajz térképéből rajta a: Kaffka-ág mintavételi helyei; b: a Fő-ág mintavételi helye (Szerk.: Polacsek és Ba 2019)

1. táblázat: A Baradla-barlangban mért radon koncentrációk

Fő-ág		
Idő	Rn [Bq/m ³]	Rn hiba [Bq/m ³]
11:30	<30	-
11:40	<30	-
13:05	896	444
Kaffka-ág [Bq/m ³]		
Idő	Rn [Bq/m ³]	Rn hiba [Bq/m ³]
12:05	4350	268
12:20	5960	650
12:30	5180	780

2. táblázat: A Baradla-barlangban és a forrásokban mért fiziko-kémiai és általános kémiai paraméterek

ID	Dátum	Hőmérséklet [°C]	Vezetőképesség [μS/cm]	DO %	pH	ORP [mV]	Radon [Bq/m³]	Radon hiba [Bq/m³]
KAFF	2019.12.31	12,2	659	79	7,29	189,4	11,25	0,6
MED	2019.12.31	12,2	680	80	7,52	169	3,08	0,47
TARO	2019.12.31	10,3	673	86	8,01	168,6	0	0
CSO	2019.12.31	12,1	-	82	7,51	177	3,8	1,06
ID	Na (mg L⁻¹)	K (mg L⁻¹)	Ca (mg L⁻¹)	Mg (mg L⁻¹)	Cl (mg L⁻¹)	SO₄ (mg L⁻¹)	HCO₃ (mg L⁻¹)	TDS (mg L⁻¹)
KAFF	5	2	61,1	9,3	11,6	20	202	311
MED	5	2	89,7	4,6	12,8	24	246	384,1
TARO	5	2	87,8	2,3	11,6	22	234	364,7
CSO	5	2	93,5	2,3	11,6	19	265	398,4

I.2 BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS
A NÉTI-LYUK
2019.ÉVI KUTATÁSÁRÓL

KUTATÁSI ENGEDÉLY IKTATÁSI SZÁMA:

BO-08-KT-10508-5-2018

KUTATÁSVEZETŐK:

Polacsek Zsolt, Ba Julianna, Gruber Péter

A Néti-lyuk barlangjárataiban 2019. évben kutatási tevékenységet nem folytattunk.

Tatabánya 2019.12.31.

Polacsek Zsolt barlangi kutatás vezető

I.3 BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS
A BARADLA-TETŐI-ZSOMBOLY
2019. ÉVI KUTATÁSÁRÓL

KUTATÁSI ENGEDÉLY IKTATÁSI SZÁMA: B-102/2018

KUTATÁS VEZETŐK: Ba Julianna, Polacsek Zsolt

A 2019. ÉVI KUTATÁSOK RÉSZTVEVŐI: Adamkó Péter, Ba Julianna, Farkas Sügi, Foki Király
Károly, Matuszka Fanni, Mihalik Zoltán és Polacsek Zsolt,
Sári Attila, Szabó Tivadar.

ELŐZMÉNYEK:

A Baradla-tetői-zsomboly a közismert Baradla-barlangrendszer rejtő Baradla-tető alatt, a Baradla-barlang nyomvonalától északra nyílik, 484 m tengerszint feletti magasságban. Bár Jakucs László 1953. évben megjelent „Béke-barlang felfedezése” című könyvében is feltételezhetően ennek a barlangnak a huzatoló, de ember számára nem járható nyílását említi a szerző, felfedezése és ma ismert járatainak bejárása csak 1986-ban történt meg.

A barlang ma kb. -90 méter mély, járatainak összes hosszúsága 350 méter körüli. Egyetlen ismert térképét Borka Pál készítette.

8. ábra a Rom-terem cseppköves végénél... (fotó: Ba Julianna)

2019. évi kutatásainkról:

A Baradla-tetői térségében folyó kutatásunk 2019. évben minimális intenzitással folyt. A barlangban összesen öt alkalommal jártunk, ebből 4 alkalommal folytattunk feltáró munkát. E tevékenység-az előző évekhez hasonlóan- a mélypont tágításából és mélyítéséből állt. 2019. évi munkánk során kb.300 vödör agyagos kőzettörmelékkel termeltünk ki a végpontról, és helyeztünk el a 7 méterrel magasabb helyzetben levő depón. 2020. évben a munkálatok folytatását tervezzük, melynek során a barlangba 2014. körül beépített lépővasak és az ugyanakkor beépített csörlőállás felújítása is meg fog történni.

Tatabánya, 2020. február 15.

Ba Julianna kutatásvezető

I.4 BARLANGI KUTATÁSI JELENTÉS
A CSODABOGYÓS-BARLANG
2019. ÉVI KUTATÁSÁRÓL

BARLANGI KUTATÁSI ENGEDÉLY IKTATÓSZÁMA: VE-09Z/03878-09/2018

KUTATÁS VEZETŐK:

Polacsek Zsolt, Ba Julianna és John Szilárd

RÉSZTVEVŐK:

Ba Julianna, Farkas Andrea, Foki Károly, Horváth Gábor, Mészáros József, Fekete Zsombor, Asbóth Ákos, Kocsis Ákos, Kovács Richárd, Kalotai Zsófi, Tóth Zoltán, Békési Éva, Mihalik Zoltán, Ambrus Gergely, Gyolcsos ferenc, Szerencsi Judit, Csépe Zoltán, Kovács Ferike és Polacsek Zsolt

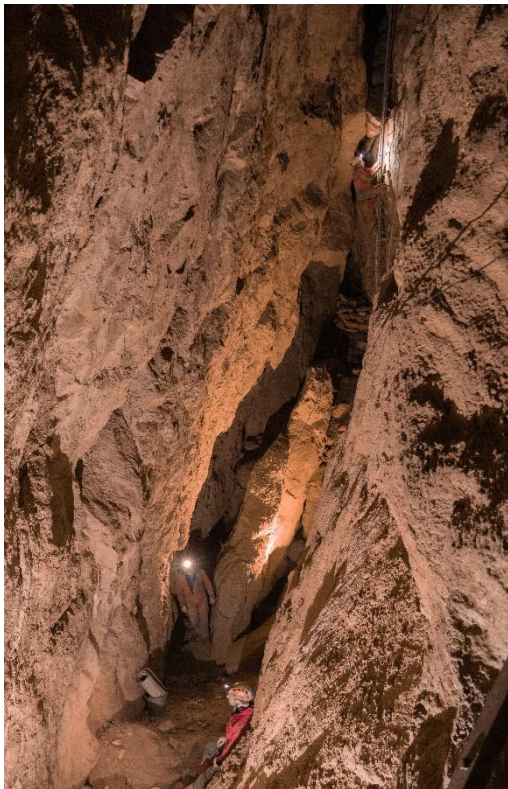
A Csodabogyós-barlang kutatásának előzményei, a barlangról röviden:

A Csodabogyós-barlang Balatonederics község külterületén az un. Edericsi-hegy csúcsa alatt 396 m tszf. magasságban nyílik. A barlang felefedezése 1990 szeptemberére datálható, bár a hegyoldalban erősen huzatoló kis nyílás már korábban is ismert volt. A huzatoló lyuk megbontásával végül a Kárpáth József vezetésével működő budapesti Acheron Barlangkutató Szakosztály jutott a barlangrendszer járataiba. Az ő, és a kutatásokba bekapcsolódó balatonedericsi és csersegtomaji kutatók feltárásainak eredményeként 2000-ben a barlang 4100 méter, 2006-ban 5050 méter hosszban vált ismertté.

A jelen kutatási engedéllyel rendelkező kutatógárda 2013-as feltárásai nyomán, a barlang 6400 méter hosszúságúra növekedett, mélysége a bejáratától számítva már 150 méter.

A barlang triász Fődolomitban, illetve szintén triász korú Edericsi Formáció mészkövében terjeszkedik, de a közelmúltban felmerült a Rezi Dolomit Formáció jelenléte is a barlangban, mely tézis azonban még bizonyításra vár. A rendkívül összetett, sok szintes járatrendszer kialakulása elsősorban a tektonikának köszönhető, járataiban az eróziós formakincs egyáltalán nem, a korróziós nagy formák is csak ritkán tanulmányozhatók.

A barlang könnyebben járható részei kb. 1000 méter hosszban kalandturisztikai üzemeltetés céljából ki van építve. A barlangban kisebb kis patkósorrú denevér kolónia telel, egyébként minden év szeptemberében betöltött nászbarlang szerepe is bizonyított.

Kutatási tevékenységünk 2013. óta:

A barlangban a jelenlegi kutatócsapat 2013 óta dolgozik. E munka során az első időszakban kb. 1400 méter új, addig ismeretlen járat tárult fel. E járatszakaszok a barlang központi részéből keleti irányba tartanak, és bár eredetileg BP-ágnak neveztük el újabban a Keleti Fő-omladék néven emlegetjük... Az új járatszakaszok térképezését 2015 és 2017 között elvégeztük, így ma elmondható, hogy az ország talán egyetlen nagyobb barlangja (szerintem a 8. leghosszabb, és 8. legmélyebb) melyről teljes, átfogó térképpel rendelkezünk. A feltáró munka mellett, természetesen szakemberek bevonásával, biológiai vizsgálatok és denevérfaunisztikai vizsgálatokat is végeztünk a barlangban. Ezekről a korábbi évek jelentéseiben részletesen beszámoltam. Jelenleg a barlang járatainak teljes részletességű tektonikai feldolgozása folyik, melynek eredményéről reményeim szerint, már jövő évi jelentéseimben beszámolhatok.

9. ábra A Colosseum (fotó: Brautigam Géza)

Feltáró kutatás 2019. évben:

A Csodabogyós-barlang kutatásának az Aggteleki kutatásaink mellett, fontos helye van tevékenységünk palettáján. Ez olyannyira igaz, hogy 2019. évben sok év óta először, az itt kutatással töltött napok száma meghaladta az Aggtelek térségében folyó kutatási napok számát. A barlangi kutatómunkát nagy mértékben előre mozdította a barlang kutatására ismét számunkra kiadott engedély, mely ismét több évre lehetővé teszi a tervszerű munkát.

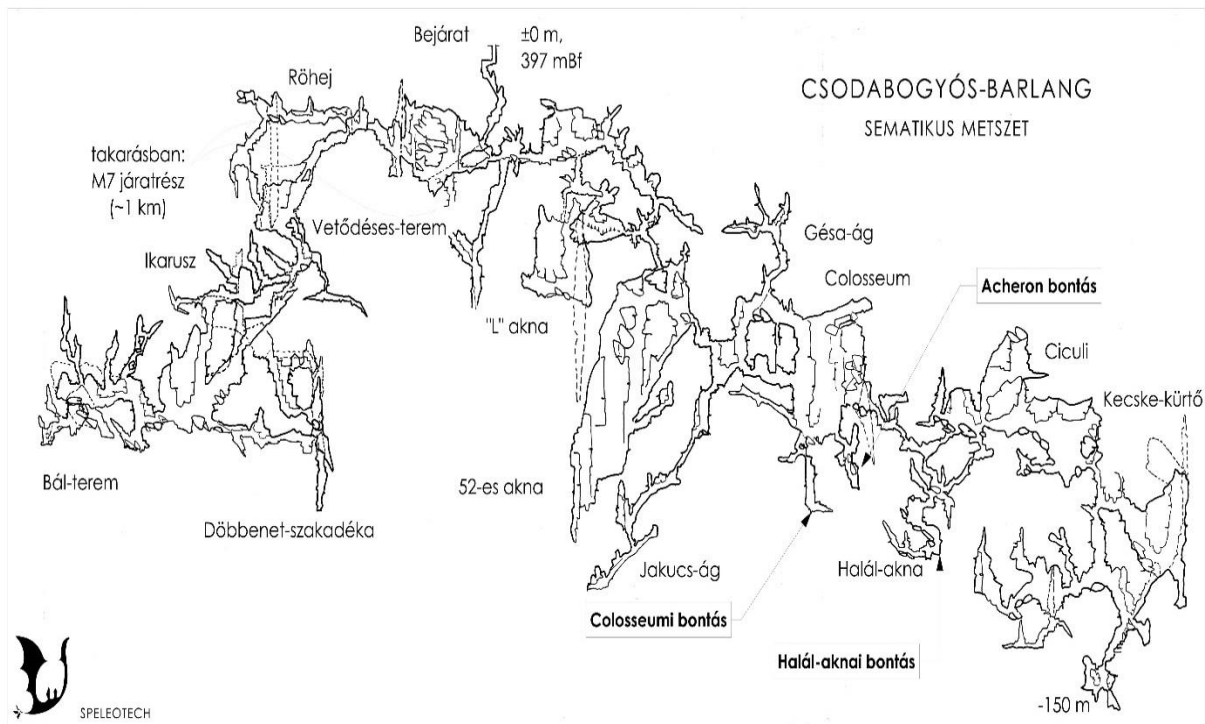
Ebben a nagy kiterjedésű rendszerben számos ponton van remény további eddig ismeretlen járatok feltárására, így fontos feladatunk volt az, hogy a barlangot ismét végigjárva mai szemünkkel felmérjük a lehetőségeket. Már tavalyi jelentésemben is beszámoltam ezekről a bejárásokról, melyek a 2019. év első felében is folytatódtak. Bejárásaink kiterjedtek a barlang szinte teljes egészére, talán az M7 járatrendszer kivételével, mivel itt a tervek szerint a Styx csoport szeretne a későbbiekben tevékenykedni (amúgy közösen velünk). A barlang tüzetes átnézése nyomán több lehetőség adódott, melyeket alapos mérlegelésnek vetettünk alá, és amelyek az alábbi kutatási koncepciókban teljesedtek ki:

1. A Bál-terem térségében, főleg a Bál-terem alatti omladék egy pontján jelentős huzat tör elő az omladékból. Ezen a ponton a járat már kinyúlik a terem alatti omladékzónából, mégis jelentős omlásveszéllyel kell számolni. Itt egyébként korábban már az Acheron és a Styx is próbált bontani, de mivel ez a hely komoly járatbiztosítást igényel, a kutatások rendre egy-két alkalom után megszakadtak. Ezen a helyen az észak felé tartó Fő-hasadék folytatásának megtalálását remélhetjük. További adaléka kutatásokhoz, hogy nyári időszakban az omladékból előtörő levegő CO₂ tartalma 4500 ppm. körüli. A feltárási pont mélysége a felszíntől itt kb. -50 méter.
2. A közeli Szél-lik barlanggal való összekötés a barlangkutató szívet megörvendeztető lehetőség. Erre az utóbbi évtizedekben már több próbálkozás is történt, mint a Csodabogyós-barlang, mind a Szél-lik felől. Mivel az M7 járatrendszerben levő lehetőségeket nem vizsgáltuk, a Csodabogyós felől ma csak egy lehetőséget ismerünk, mely a Füstölős-ág végpontjának bontásában rejlik. Ezen a helyen a korábbi kutatók többször is összefüstölték a két barlangot, de a feltáró munka a nagy sár és az omlásveszély miatt megghiúsult. Ezzel szemben a Szél-lik felől, két erősen huzatoló zónát is ismerünk, mely mindkét esetben a Csodabogyós-barlang irányába mutató járatokat rejt. A feltáró kutatás azonban ezeken a helyeken sem ígérkezik könnyűnek (korábban tapolcai Plecotus Barlangkutató Egyesület mindkét helyet bontotta), a fokozott omlásveszély és szűk járatok miatt.
3. A Keleti-zóna első szakaszában a Colosseum térségében több helyen erős, jelentős CO₂tartalmú levegő tör elő télen, illetve nyáron is a mélyből. A Colosseum végében a Hugyozónál található ma is aktív (időnként recsegő-ropogó) törészóna észak-déli iránya arra enged következtetni, hogy ma még ismeretlen, jelentősen preformált járat zónák várják itt felfedezőjüket. Ezekon a helyeken (a Colosseum aljában mélyülő akna, a Dobbantó alatti Acheron-akna, és a Halál-akna zónája) egyelőre egy átláthatatlan hasadék labirintus járatai mutatnak a mélybe. Ezen a helyen (zónában) jelentős további mélység elérése, illetve a kitörés lehetősége a Szél-lik irányába feltételezhető.
4. A barlang mélypontjának térsége is számos lehetőséget kínál. A Mélypont komoly denevérkijelölése és a mélyből itt is feltörő levegő fontos adalék lehet a kutatásokhoz. Fontos tényező lehet az is, hogy ebben a mélységben (kb.130 méter mélységtől) komoly mennyiségű limonitos kitöltés is található a járatokban, és ez újabb kérdéseket

vet fel a mélyzóna genetikájával kapcsolatban. A limonit jelenléte utalhat a pannon homok barlangba jutásának egy közeli helyére, de utalhat mélységi termális hatásokra is. Ez utóbbi feltevéshez adalékként szolgál a 2014-2015 évi loggeres klíma adatgyűjtés eredménye is, mely a barlang mélyzónájában folyamatos, a barlang egészére jellemző 9.9-10 C fokos léghőmérséklettel szemben, itt folyamatos 10.3 C-os léghőmérsékletet mutatott. Ebben a zónában a kutatás fő nehézségét a bejáratától való távolság adja, hiszen még úgy is, hogy a könnyebb bejárhatóság érdekében a járatokban rozsdamentes létrákon slósz nélkül mozoghatunk, több mint egy óra eljutni.

5. A felsorolt kutatási zónákon túl a barlangban számos olyan hely van, ahol légréses végpont vagy erős huzat észlelhető. Véleményem szerint komoly eredmény adódhat a Bezengő, Labirint-akna térségének kutatásából is. Ennek lehetőségét egyelőre nem vizsgáltuk meg behatóan.

A fenti elgondolások mentén a kutatásban aktívan résztvevők véleményét figyelembe véve a **Colosseum-zónájának kutatását kezdtük meg 2019. nyarán**. Ennek eredményeként 2019. december 31-én az itt folyó munkákról az alábbiakban számolok be:

10. ábra A Csodabogyós-barlang áttekintő térképe

Colosseumi bontás:

A Colosseum-akna alsó szekciójában az irdatlan méretű beszorult kőzetblokkok között már korábban is bontottunk, igaz a legcsekélyebb eredmény nélkül. Az aknatalp mélyítésével, mindvégig a több tíz köbméternyi kő oldalát követve tárgyévben 6 méter (a Colosseum aljától -10 méter) mélységbe jutottunk le.

A bontás során a főhasadék irányának megfelelő rövid oldal fülkébe jutottunk mely nem volt teljesen kitöltve. Ennek az üregnek az aljából a löszös kőzet törmelékkel kevert kitöltést a Colosseumba feltermelve (kb.600 vödör) egy nagyobb fülke alakult ki, mely járatocska vége felé elszűkül, lefelé azonban akadálytalanul bontható, mélyíthető. Ezen a ponton 2019 évben összesen 4 alkalommal bontottunk, naponta 5-6 résztvevővel.

11. ábra A Colosseum-bontás aknája (fotó: Ba Julianna)

Acheron-akna bontás:

Kiseb bontásokat itt 1997-ben az Acheron Barlangkutató Szakosztály kutatói is végeztek, de a kisipari módszerekkel hajtott kutatógödör végül veszélyessé vált. Munkánk során-innen 8 alkalommal közel 1000 vödör kőzettörmeléket termeltünk ki, melynek során az Acheron-odút jelentősen felbővítettük, majd ennek megtörténte után a közel teljes szelvényű lefelé haladó bontást kezdtük meg. Munkánkat mind végig jelentős, mélyből előtörő légmozgás kísérte. Több helyen m3-es légrésekbe lehet belátni.

Halál-akna bontás:

Ez a barlangszakasz első látásra kiesik a Colosseumi-szakasz zónájából, mégis, ha jobban megnézzük (és eközben nem omlik ránk semmi), ezek a járatok is Colosseumi-kereszttöréshez közelítenek, és az itt előtörő talán a barlangban észlelhető legerősebb huzat is származhat innen.

Ebben a szakaszban a mélypont bontásával már 2014-15-ben feltártunk egy 20-30 méteres, hihetetlenül veszélyes járatszakaszt, de akkor éppen az omlásveszély miatt felfüggesztettük tevékenységünket. Idén az aknarendszer alján felgyülemlett labilis omladék áthalmazásával megkezdett munka a stabilitást nagyban befolyásoló beavatkozásnak mutatkozott, így néhány alkalom után az akna mélypontja biztonságosan mélyíthetővé vált. Az itteni munkákban napi 4 fő bevonásával 4 alkalommal dolgoztunk.

A mélyponton rendkívül erős légmozgás és több motivációs légrés segíti munkánkat, melyben a Hilti eszközöké a döntő szó.

12. ábra Jellegzetes hasadék-akna a bontási zónában (fotó: Ba Julianna)

Egyéb feltáró tevékenység, bontás:

A Bál-teremben (a fentebb leírt helyen) egy alkalommal végeztünk próbabontást. Ezen a ponton a későbbiekben még további bontást tervezünk, egyelőre azonban a Colosseum-zóna kutatását tartjuk elsődlegesnek.

Egyéb barlangkutatással kapcsolatos tevékenység 2019.-ben.

- Térképezés:

Bár a barlang teljes 1:100 méretarányú térképével rendelkezünk egyes járatszakaszokban az egymásra fedő járatok gubanca lehetetlenné teszik az átláthatóságot. A Colosseum-kutatási zónában ezért megkezdtük egy pontosabb poligon és még részletesebb térkép rajzolását. Ez a várhatóan 3-400 méternyi szakaszt ábrázoló térkép lehetővé fogja tenni a pontosabb tájékozódást a kutatási irányok kijelölésében.

- Kötélcserék:

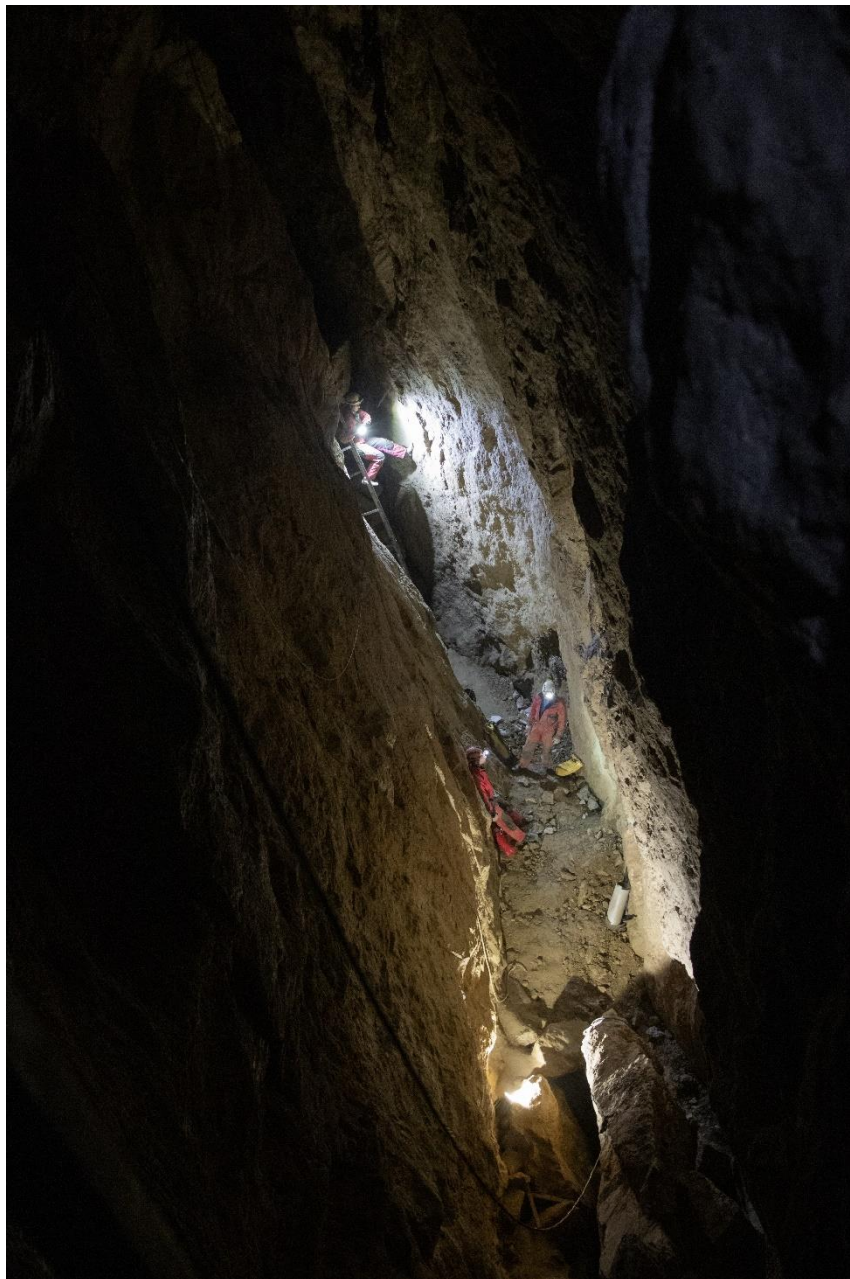
A barlangban 2019. novemberében 3 helyen cseréltünk köteleket. A Colosseum-kürtőbe egy 30 méteres, több ponton megosztott, a Zozó-kürtőbe egy 15 méteres, megosztás nélküli, a Kristályos-Vörös-Fehér-falú aknába egy többszörösen megosztott, 50 méteres új kötel került beszerelésre. A kikötési pontokat minden esetben rozsdamentes 10*100 mm-es alap csavarra, illetve rozsdamentes fülekre cseréltük. Véleményem szerint ezek a megoldások (mint ahogy a Kis-Géza, illetve az 52-es akna 2018. évi új kikötései is) legalább 30 évre biztosítják a balesetmentes közlekedés lehetőségét.

- Kiépítés:

2019. évben a kutatásainkat szponzoráló Speleotech Kft jóvoltából a Keleti-zóna kiépítésében aktív szerepet vállalva végeztük el a 60 méter rozsdamentes létra beépítését, illetve a járatok stabilizálását több omladékos szakaszon. A munkálatokról megvalósulási dokumentáció készült, mely pontosan ismerteti az elvégzett munkákat, illetve azok eredményét.

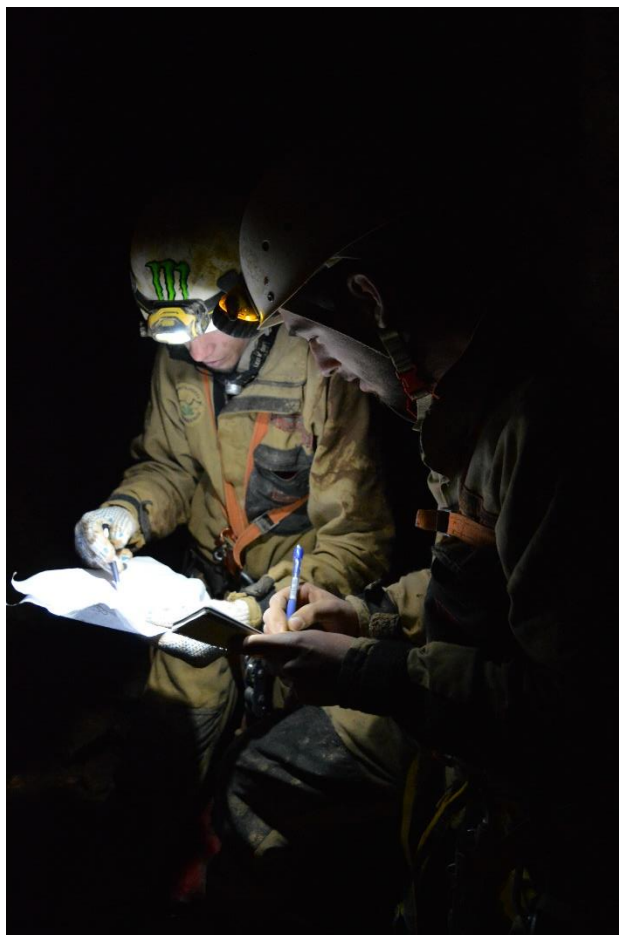
Tatabánya 2020. február.15.

Polacsek Zsolt barlangi kutatásvezető

13. ábra Brautigam Géza képe a Colosseumról

II. DOKUMENTÁCIÓS TEVÉKENYSÉG 2019.

Barangfelmérés

Barlangtérképezések 2019. évben.

2019. évben a Duna-Ipoly és az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóságok jóvoltából folytathattuk barlangfelmérő térképező tevékenységünket.

Az előző évi jelentésben leírt munkálatok egyenes folytatásaként az alábbi barlangi térképezéseket végeztük:

Előzményként megemlíthető, hogy modern, kalibrálható barlangfelmérő eszközzel végzett felméréseink és vektorgrafikus informatikai programmal rajzolt térképeink 2011 óta az alábbiak:

- Bajóti Büdös-lyuk 120 méter hosszban (2011)
- Pomázi Felső-barlang 350 méter hosszban (2014)
- Nagy Somlóhegyi-barlang 150 méter hosszban (2014)
- Döme-barlang 350 méter hosszban (2014)
- Csodabogyós-barlang (Keleti Fő-omladék) 1300 méter hosszban (2017)
- Jura-zsomboly 240 méter hosszban (2018)
- Keselő hegyi 1, 2, 4. sz barlangok összesen 550 méter hosszban (2018)
- Pisznice-barlang 718 méter hosszban (2018-2019)
- Lengyel-barlang 521 méter hosszban (2019)
- Baradla-barlang Jósvafői labirintus és Kaffka Péter-ág 560 méter hosszban (2019)

2018. évi jelentésünk írásakor a Pisznice-barlang, a Baradla-barlang Kaffka Péter ágának térképe még csak részben készült el, a Lengyel-barlang térképezése is éppen csak megkezdődött. E három barlang térképezési munkálatairól számolok be az alábbiakban:

II.1 PISZNICE-BARLANG:

részlet 2018. évi jelentéséből:

„A Gerecse jelenleg leghosszabb barlangja közismert, megkutatottsága is jónak mondható, átfogó és minden járatát ábrázoló térkép korábban róla mégsem készült. Kadic térképe és a hozzácsatolható Kárpát-féle és Juhász-féle oldalág térképek a barlang közel egészét ábrázolják ugyan, de ezek más-más rajztechnikával és főleg nem nagyítható lapokból állnak, sokszor metszetek nélkül. Hozzávetőleg öt évvel ezelőtt Juhász Marcival elhatároztuk, hogy erről a barlangról végre készítünk egy új, a mai kor követelményeinek megfelelő vektorgrafikus térképet, de ezt a tervet sajnos Marci korai halála megakadályozta. 2018-ban a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság lehetőséget biztosított a térképezés elvégzésére, így mára a barlang teljes felmérését elvégezve, már az irodai feldolgozás folyik. A terepi munkálatokban Ba Julianna, Mihalik Zoltán, Farkas Andrea Szandra és Polacsek Zsolt vettek részt.

A felmérés poligon adataiból megállapítható, hogy a **barlang hossza: 714,3 méter**, a barlang legmélyebben levő pontjának és legmagasabban levő pontjának szintkülönbsége: **22,57 méter.**”

A barlang térképe 2019. év első felében elkészült, a Barlangnyilvántartásban fellelhető.

II.2 LENGYEL-BARLANG:

részlet 2018. évi jelentéséből:

„A Lengyel-barlangról 1990-91-ben, korai barlangász éveimben készítettünk ugyan egy térképet, de sajnos erről a felmérésről is ugyanaz mondható el, mint a Pisznice-barlang korábbi térképeiről. A korszerűtlen és nem is mindig megfelelő rajztechnikával készült térkép felújítása 2018-19 évben vált (válík) aktuálissá. A barlang teljes újramérése az elmúlt években megtörtént, így a járatokban kialakított poligon hálózat már ismert. A jelenleg is folyó irodai feldolgozási munkálatok kb. 30-40 %-os készültségben vannak. Mutatóba mellékelek egy készülő metszeti rajzot.

A barlang hossza: 520.7 méter, mélysége: -69,2 méter.”

A barlang térképe 2019. év második felében elkészült, a Barlangnyilvántartásban fellelhető.

II.3 BARADLA-BARLANG:

részlet 2018. évi jelentéséből:

„A jelenlegi fő kutatási projektünk helyszínén a Baradla-barlangban 2018-ban igen nagy léptékű felmérési munkákat végeztünk. Erről részletesen a „Barlangi kutatási jelentés a Baradla-barlang Jósvafői-szakaszában 2018-ban végzett kutatásokról” című fejezetben lehet tájékozódni.

A 2017-ben feltárt Kaffka Péter-ág felmérésére az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság adott lehetőséget. A munka során nem csak a 2017-ben feltárult Kaffka Péter-ág, hanem a Jósvafői Labirintus felmérése is megtörtént.,,

A barlangág térképe 2019. év első felében elkészült, a barlangnyilvántartásban fellelhető.

2019. évi térképezési munkálataink nem jöhettek volna létre Borzsák Sarolta, Egri Csaba, Gruber Péter és Kovács Richárd pozitív hozzáállása nélkül. KÖSZÖNJÜK!

III. 50 év feltáró barlangkutatás a Gerecsében

2.rész.

(4621. számú barlangkataszteri egység)

Barlangkutató pályafutásom során legtöbb energiát talán a Gerecse-hegység barlangjainak kutatására szántam. Barátaimmal, kutatótársaimmal az évek során rengeteg helyen próbálkoztunk feltáró munkával, s néhány helyen tevékenységünket siker koronázta. Barlangkutatóként hiszem, hogy az ismeretlen feltárása, megismerése mellett a frissen feltárt üregek dokumentálása is nagyon fontos, sajnos azonban pont ez marad el néha, sőt talán többnyire. A tatabányai barlangkutatók 50 évet felölelő tevékenysége sem teljesen dokumentált, ezért elhatároztam, hogy az 1969 óta megkutatott ÖSSZES karsztos képződményeket felsorolva, rövid összegzést teszek az ott valaha is folyt feltáró jellegű munkálatokról.

Bevezetés

A Gerecse-hegység központi részének földrajzilag és földtanilag is igen változatos arculatú vidéke a barlangkutatók által már régóta ismert. Az utóbbi évtizedek barlangfeltáró és kutató tevékenysége folytán mára igen sok karsztos képződményt, elsősorban barlangokat ismerhettünk meg.

A Gerecse-hegység Eminkes-hegy és Pisznice-hegyektől délre, Tardos településig elhelyezkedő hegyvidéki jellegű területét nevezik Központi Gerecsének. A terület keleti határaként Pusztamarót térségét, nyugati határaként a Bikolt Tardossal összekötő aszfaltozott közutat tekintem.

A hegység központi része csaknem teljesen lakatlan, és nagyrészt erdővel borított terület. Itt található a hegység legmagasabb hegye a Nagy-Gerecse (634 m) is. A terület földtani felépítése igen változatos. A kb.100 km²-en fekvő hegyvidék jellemzően a földtörténeti középkor kőzeteiből épül fel. Megtalálhatóak itt a triász és a jura mészkövei, és bár csak nyomokban, kréta homokkő is. A Nagy-Gerecsétől keletre eső területen eocén nummulinás mészkő, mészmárga, homokkő, és oligocén konglomerátum is fellelhető a felszínen.

Kutatás történeti előzmények.

A mai értelemben vett, klasszikusnak is mondható barlangkutató munka előzményeit az alábbiakban foglalhatjuk össze. A Nagy-Gerecse tömbjétől kissé északra található Pisznice-hegy barlangjának léte az onnan előkerült római kori leletek alapján feltételezhetően már az őskortól ismert. Fényes Elek 1848-ban már említi ezt a barlangot, de a hegység több barlangjában felhalmozódott denevérürülék felhalmozódás is ismert volt ekkortájt. Vida A. szerint a Lábatlani Guanó Társulat az 1870-es évek elején a Pisznice-barlangból jelentős mennyiségű guanót termelt ki. Az 1870 és 1875 között működő társaság tevékenysége a Nagy-Somlyói, illetve a lábatlani Sárkánylyuk-barlangokra is kiterjedt. A 20. század első felében Kadics és Vígh (1922 és 1924 között) részletes, ma is használható térképet készített a Pisznice-barlang Fő-ágáról. Később már az 1950-es évektől kezdődően Topál György igen részletes denevérvizsgálatai, erre a barlangra is kiterjedtek.

Recens barlangkutatóink a Pisznice-hegy környékét már nyilván ismerték a 70-es éveket megelőzően is. Az első jól dokumentált kutatási tevékenység azonban csak 1975-ben kezdődött. 1975-ben az éppen újjá szerveződő tatabányai barlangkutatók a város körüli területekről kiszabadulva új lehetőségeket kerestek. A barlangkutatás ekkor Juhász Marci a Tatabányai Szénbányák Barlangkutató Csoportjának (1976 októberétől a Bányász Művelődési és Oktatási Központ Vértés László Karszt és Barlangkutató Csoportja) ifjú titánjának

vezetésével, Sashegyi László ötletei által vezérelve a Kis-és Nagy Gerecse térségét kezdte kutatni. A kézenfekvő, csaknem nyilvánvaló kutatási területnek tűnő központi Gerecse azonban nem várt nehézségekkel várta őket. Történt akkoriban, hogy az ideiglenesen, már vagy 30 éve hazánkban állomásozó szovjet dél-hadseregcsoporthoz egy rádiós alakulata tartósan a Nagy-Gerecse tetejére készült települni. A barlangkutatók eleinte ezzel nem törődve, a hegy tetejének karsztos mélyedéseit célozták meg kutatási helyszíneként. Akkoriban a szovjet hadak környezetében tipródni nem volt túl szerencsés, mert a baráti armádia szocializálása - legalább is a mi elvárásainknak megfelelő minőségben - csak részlegesnek volt tekinthető. Ennek ellenére a máig is látható, bár erősen romos laktanyát építő alakulat parancsnoka, és a barlangászok között jó kapcsolat alakult ki, sőt a Lovas-zsomboly 1975-ös kutatásában a szovjet érdeklődők is részt vettek. Később azonban a már elkészült laktanya új parancsnoka egyszerűen elzavarta a titkos objektum környékén érthetetlen módon sertepertelő barlangkutatókat.

Az ugyanakkor épülő tv adótorony magyar őrségét a szovjet katonák rendszeresen inzultálták, sőt a helyi legenda szerint két évvel később egy máig felderítetlen gyilkosság is történt itt. Ekkortájt a közeli Pusztamarót lakosságát kitelepítették (1976), a környék így csaknem elnéptelenedett.

A rőt armádia jelenléte ellenére a közeli Kis-Gerecsén elhelyezkedő karsztos mélyedések kutatása nem ütközött akadályokba. A hadak útjától kb. 500 méterre elhelyezkedő kis-gerecsei víznyelők karsztos mélyedéseire szintén Sashegyi László hívta fel a csoport figyelmét. Az itt megkezdett kutatómunka a mai Tűzköves-barlang gödrének kiásásával már 1975-ben eredményt hozott, csak úgy, mint az ún. Nagy-nyelő megbontása is. A kutatás 1976-ban és 1977-ben is itt folytatódott, ekkorra vált ismertté a Jura-zsomboly teljes járatrendszere. 1978 körül a kutatások lelassultak. A Jura-zsomboly és a Tűzköves-barlang sem adta magát már könnyen, és az akkori technikákkal valóban veszélyes és csaknem lehetetlen is volt a kutatás biztonságos folytatása.

Egyes visszaemlékezések szerint a kutatás lassulásához a barlangászok bárdolatlan viselkedése is hozzájárulhatott. A hétvégi túrák szállása kezdetben a Kis-Gerecsei Gyermeküdülő (ma Serédy-kastély) volt. Később innen száműzetés lett a barlangkutatók osztályrésze, féktelen mulatozásuk következtében. A helyzetet a Geológiai Technikum tanulóinak halálos autóbalesete sem enyhítette, melyben három fiatal veszítette életét a Jura-táborból hazafelé menet. A szálláslehetőség végső megszűnéséhez a ház gondnokának lányával történt affér is nyilván hozzájárulhatott. Más lehetőség nem lévén, a környék kutatása 1978 körül a Kis-Gerecsétől északra elhelyezkedő Pisznice-hegyre tevődött át. Az itt elhelyezkedő nagyon látványos kőbánya barlangjai, illetve a hegyoldalban nyíló barlang és zsomboly innentől évtizedeken át a kutatások központi helyszínévé vált. 1980-ban, majd 82-ben a Pisznice-barlang, komoly kutatómunka következtében újabb szakaszokkal lett hosszabb. A kutatók a hegy északi oldalában nyíló zsombolyt 1984-től egészen a 2000-es évekig táborról táborra mélyítették. Ennek különösebb eredménye ugyan nem lett, a kitermelt kőtömbökből azonban a Pisznice-hegy és az Eminkes-hegy között egy máig fele részben elkészült völgyzáró gát kezdett kiépülni. A tatabányai kutatók által évről évre megrendezett kutatótáborok során, a Pusztamaróttól északkeletre található Förtés karsztos mélyedéseiben is folyt kutatótevékenység. Ennek eredményeként tárultak fel a Förtési Cikis, Gázos, Szendvics és Csontos-barlangok.

A feltáró tevékenység mellett a térség általános speleológiai feldolgozása is folyt. E munka során több mint 100 kisebb nagyobb barlang vált ismertté és lett dokumentálva. A 2000-es évek elejétől a terület kutatása egyre kevésbé nevezhető hatékonynak, az azóta feltárolt barlangok dokumentációja erősen hiányos. Mivel ezekben a kutatásokban (és részben a korábbiakban is) részt vettem, az alábbi dokumentációt azért teszem közzé, hogy a sok ember sok munkája által keletkező adathalom ne tűnhessen el örökre...

III.1 A NAGY-GERECSE KELETI OLDALÁNAK BARLANGJAI:

III.1.a FEHÉR-KŐI-BARLANGOK

A Héreg község feletti a Nagy-Gerecse keleti oldalában messziről látható sziklacsoport barlangjai nyilván ősidőktől fogva ismertek. Feltáró kutatásuk még a 80-as években elsősorban abban merült ki, hogy a 4. sz. barlang lapos végpontján próbáltunk előre jutni. Ma már sejthető, hogy ez az eleve lehetetlen vállalkozás a barlang genetikája miatt nem kecsegtet eredménnyel, hiszen legalább is a Gerecsében a hegyoldalban nyíló, a hegy kiemelkedésével a karsztvízszintről leszakadó üregek rendre ellaposodnak, elszűkülnek.

14. ábra Korabeli kép a fehér-kői 4. sz. barlang bejáratáról

III.1.b KAJMÁTI BARLANGOK

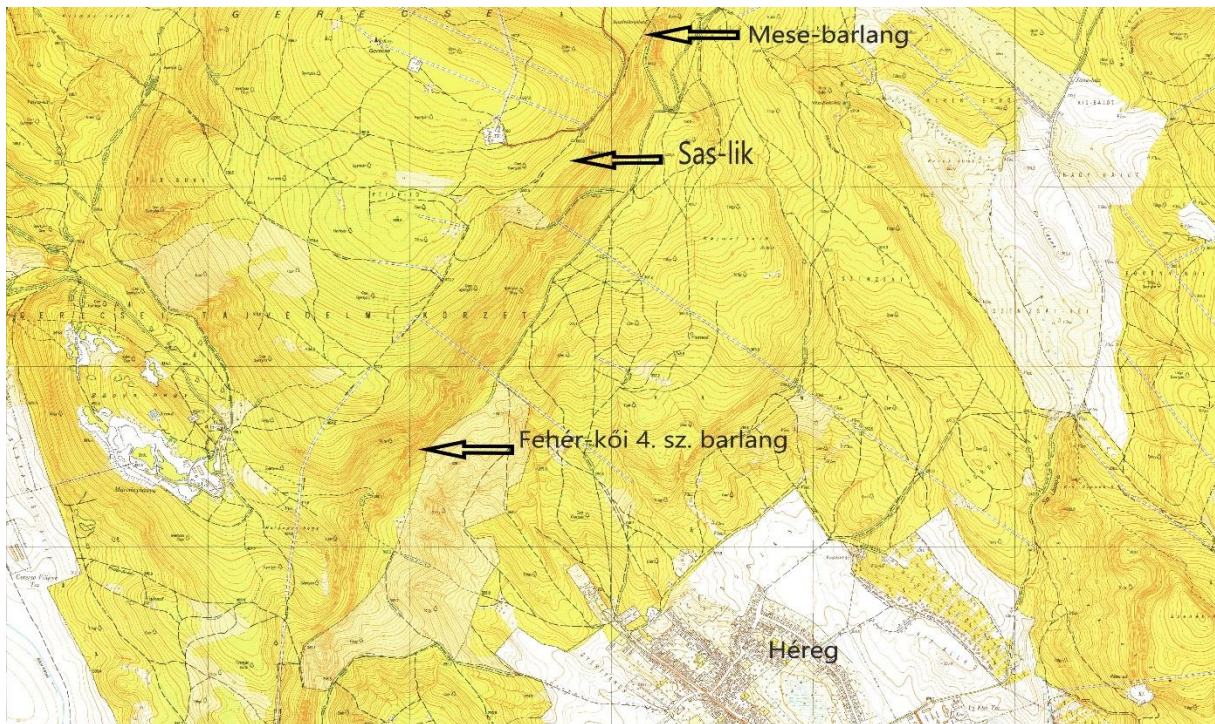
A Héregtől északra elhelyezkedő Kajmát vonulatában annak keleti, kissé sziklás oldalában számos üreg ismert. A Legnagyobb és leghosszabb a kb. 15 méter hosszú Héregi-barlang. A Kajmát kutatása a 1970-es évek végén is inkább a bejárásokban, majd a dokumentációban merült ki, pedig a barlangok felett 1-2 km² kiterjedésű karsztplató akár jelentősebb barlangot is rejtegethet. Tudomásom szerint ezen a területen komoly feltáró munka sohasem folyt.

III.1.c MESE-BARLANG

A Pisznice és a Gerecse közti nyeregtől, az un. Vízválasztótól a Kis-Gerecsére vezető murvázott út feletti sziklapadok tövében felső triász korú dachsteini mészkőben nyíló lapos kúszójárat bejárása az idők során csak néhányunknak adatott meg. A nagyon szűk oldott járat 15. méterénél egy szűkületben végződik. Az 1977-es évben a Vértes László Karszt- és Barlangkutató Csoport által kutatott üregből a kitöltés mélyítésekor középső-pleisztocén fauna nyomai bukkantak elő. Dr. Kordos László meghatározása szerint máig ezek a Gerecse legidősebb őslénytani leletei. Bár Juhász Márton a barlang kitöltését karszt vörösgyagnak írja

le, erős a gyanú, hogy a bejárat felett kb. 10 méterrel már megtalálható jura kőzetek málladékai színezik inkább el a kitöltést. A barlang feltáró kutatása véleményem szerint nem célravezető, sem a járatok fejlettsége, sem az üregek kiterjedésének várható nagysága nem jelentős. A végponton a korabeli járattágító módszerrel (an+do egy kannába, lőporos inicializálással, elektromos indítással) megkísérelt tágítás (mint általában) teljesen eredménytelen maradt, a falak e módszertől erősen kormozottak.

A barlang a nevét a hely mesebeli kényelmetlenségéről kapta.

III.1.d SAS-LIK

A Gerecse tetején található adótorony fő kapujával szemben attól kb. 300 méterre a hegyoldalon található beszakadás 1990-ben keltette fel a figyelmemet. A mélyedés mivel a hegy tetejére vezető gyalogút mentén nyílik, régóta ismert volt olyannyira, hogy a terület erdésze azonnal erre a barlangra gondolt, amikor a területről kérdezgettem. Ez azért is érdekes, mert a héregi-bajnai legendárium szerint korábban létezett egy barlang, mely a Pisznice-barlanggal azonos magasságban nyílt a héregi hegyoldalon, de mivel rendszeresen látogatták e veszélyes helyet a környék fiataljai, azt az 1920-as években betömedékelték. Juhász Marci ezt az elveszett un. Gerecse-barlangot később a Nagy-Somlyói-barlanggal azonosította. Véleményem szerint, ez téves feltevés egyrészt mert a Nagy-Somlyói-barlang sohasem volt betömedékelve, sőt inkább az 1880-as években a benne található guanó kitermelésével felbővítették, bejárata szintben nagyon nem azonos magasságban nyílik a Pisznice-barlang bejáratával, és ez az üreg nem a héregi hegyoldalon nyílik.

15. ábra A Sas-lik beomlott bejárati része 2019.-ben (fotó: Polacsek Zsolt)

A barlang egyetlen ismert feltárási kísérlete 1990-ben a Tatabányai Barlangkutató Egyesület tagjai által történt. A két napos akcióban a beszakadás alját mélyítve, sikerült a bejárati aknácska alján a szálkőnek tűnő kőzetpadokat elérni majd annak lejtését követve egy lapos járatba magunkat bebontani. A 4-5 méter hosszú lapos járatocska mennyezetén emlékeim szerint kicsi cseppkő kezdeményeket, illetve huzatborsó-szerű gömböcskéket láthattunk. A hegyoldalban nyíló üreg bejáratába később ismét visszafolyt a törmelék, így ma ismét csak egy gödör jelzi a barlang helyét. Az akkor felállított elmélet szerint, a járat talpán futó 20-30 cm széles hasadék arra engedett következtetni, hogy a hegyoldalt itt kettészelő törés mentén alakult ki a barlang, mely, ha innen szemléljük a genetikáját, tipikus áltektonikus üreg. Kutatása esetleg további érdekességeket rejthet.

III.2 A NAGY-GERECSE FENNSÍKJÁNAK MEGKUTATOTT BARLANGJAI

A jelentős kiterjedésű 634 méter magas Nagy-Gerecse kutatása, mint a feljebb leírtam 1974-75 tájékán a hegy kb. 5 km² kiterjedésű karsztos, alig fedett fennsíkjának mélyedéseiben kezdődött meg. A terület katonai megszállását követően 1990 nyarán kezdődött újra a feltárási munkálatok, sajnos korlátozott sikerrel 2001-ig tartottak.

III.2.a LEGYES-BARLANG

A Nagy-Gerecse csúcsától nem messze, gyakorlatilag egy szintben a csúcscsal, az 1975-ben felépült egykori szovjet laktanya mellett két, karsztos mélyedés ismert. A kisebb méretekkel bíró, 1990-ig mindössze 2 méter mély 10 méter átmérőjű gödröt 1990 decemberében bontottuk meg. 1991-ben a Gerecse Barlangkutató Egyesület vette át tőlünk a bontás stafétáját, a munka 1999-ig folyt. Az itt feltárolt barlang egy kb.8 méter mélységű, ma kútgyűrűvel biztosított akna talppontján nyílt meg, járatai ma kb. 30 méter mélységig ismertek. A hozzávetőlegesen 50 méter összes hosszúságú barlang teljes egészében felső triász korú dachsteini mészkőben alakult ki. A jellegzetes tektonikus irányítottságú a leszivárgó vizek által tágított járatok, legalább is gerecsei viszonylatban, tágasabbnak számítanak, az

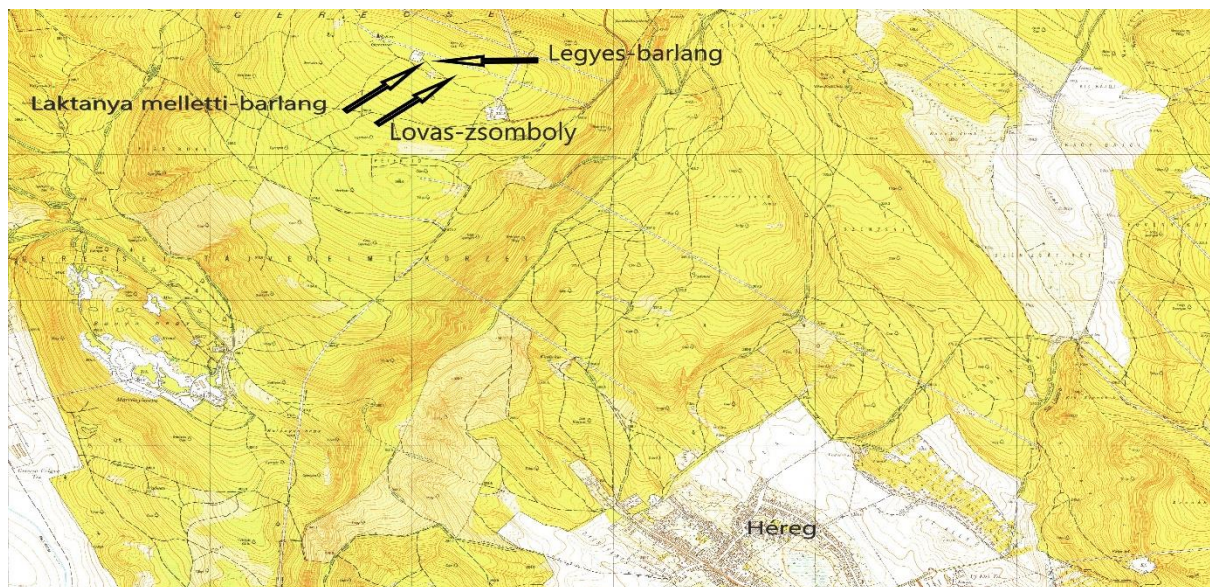

aknabarlang mélypontja összeszűkül, kutatása csak jelentős járattágítással lenne lehetséges. A barlang bejáratát a Duna-Ipoly Nemzet Park Igazgatóság 2017-ben egy új ajtó szerkezettel lezáratta, a barlangba rozsdamentes acél létrák kerültek. Utolsó feltárási kísérletében 1998-99 szilveszterén magam is részt vettem. A mélypontra vezető utolsó 5 méter mélységű hasadék valószínűleg ma járhatatlan, a száját eltorlaszoló az egykori depóról rácsúzó anyag miatt.

16. ábra A Legyes-barlang bejáratának aknája alulról. (fotó: Polacsek Zsolt)

III.2.b LOVAS-ZSOMBOLY

A Lovas-zsomboly szintén a Gerecse-tetőn a laktanya és a ma is működő adótorony közti térségben nyílt meg. Kutatása 1975-ben folyt, melynek eredménye egy kb.5-6 méter mély barlang lett. A szovjet helyőrség megjelenése miatt ezen a helyen a kutatás akkor abbamaradt. 1990-1991-ben a Gerecse Barlangkutató Egyesület ismét megpróbálkozott itt a kutatással, de vélhetően az akkoriban már erősen jelentkező munkaerőhiány a jelentősebb munkát megakadályozta. A barlang jelenleg be van omolva, helyét az üreget rejtő töbör mélyén egy gödör jelzi.

III.2.c LAKTANYA MELLETTI TÖBÖR BARLANGJA

A Legyes-barlang melletti jelentősebb méretű karsztos mélyedés mélypontján a Gerecse Barlangkutató Egyesület 1991-1996 között kutatott. A töbör mélypontján, alján mélyített kutatóakna kb.5 méter után ért üreget, ott azonban szűk és kitöltött járatok állták a kutatók útját. Ekkor a későbbi patronos technikák (ezt az időszakot az archeológusok pre-patronikus kornak nevezik) még ismeretlenek voltak, így a kutatás félbemaradt, pedig véleményem szerint ez egy jó megközelíthető és jól kutatható, perspektivikus feltárási hely. A néhány méter

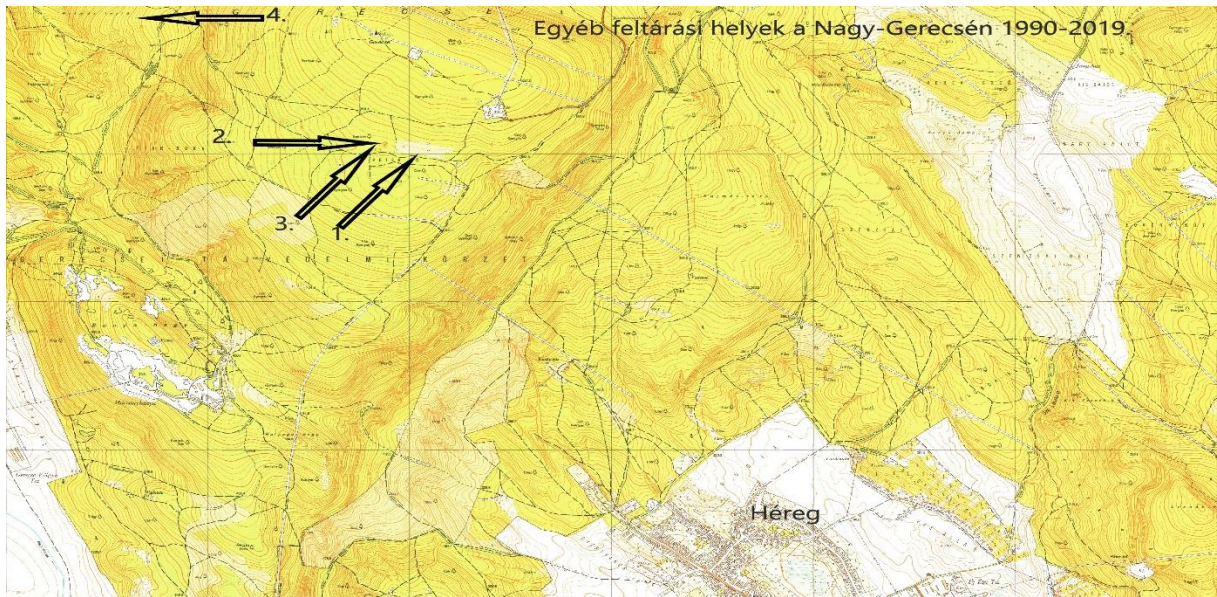
hosszú barlangocska földtani és barlanggenetikai tekintetben a Legyes-barlanghoz hasonlítható.

III.2.d EGYÉB, BARLANGOT NEM EREDMÉNYEZŐ KUTATÁSI PONTOK

- A mellékelt térképlapon 1-es számmal jelölt helyen 1990 nyarán, egy felhőszakadást követően, néhány órán át jelentős víznyelés volt tapasztalható. Az 1 méter mélységű gödröcskébe folyó víz nyelőlyuk nélkül is akadálytalanul elnyelődött, így a Gerecse Barlangkutató Egyesület tagjai néhány napos megfeszített munkával egy kb.7 méter mélységű gödröt ástak ide. A gödörösás eredménytelen, ám igen látványos végeredménye azóta beomlott, és eredeti állapotában, egy 1 méter mélységű gödör formájában tanulmányozható.
- A mellékelt térképlapon 2-es számmal jelzett helyen, egy jelentős méretű karsztos mélyedés mélypontján a Tatabányai Barlangkutató Egyesület tagjai 1991nyarán egy kb. 2 méter mélységű gödröt ástak, kutatóakna gyanánt. A munkálatok eredménye ma már nyom nélkül eltűnt.
- A térképlapon 3-as számmal jelzett helyen 2019. nyarán, egy korábbiakban ismert karsztos mélyedés mélypontját, az arra terepi munkát végző dr. Veress Márton és Polacsek Zsolt megrogyva, beszakadva találta. Ez a korábban nem tapasztalt jelenség ismét ráirányította a figyelmet a térség többreire, víznyelőire. Ugyanezen a nyáron Mihalik Zoltán és Polacsek Zsolt egy napos munkával, eddig eredménytelenül, megásta a beszakadt karsztos mélyedés alját.
- A térképlapon 4-es számmal jelzett helyen az un.10 forintos gödörben a Gerecse Barlangkutató Egyesület 1991-92 tájékán végzett feltáró munkát. A feltételezhetően karsztos mélyedés alján hajtott 2-3 méter mélységű kutatógödör eredményt nem produkált.

17. ábra Beroskadt töbör 2019. (fotó: Polacsek Zsolt)

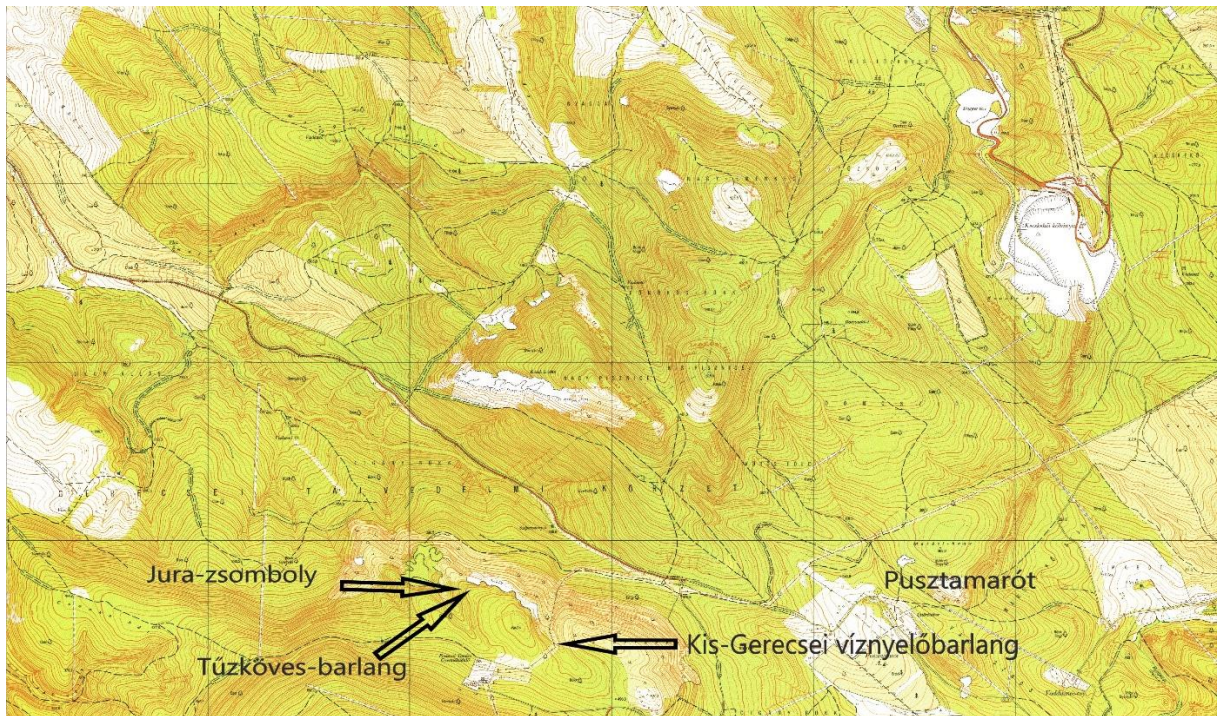

III.3 A KIS-GERECSE MEGKUTATOTT BARLANGJAI

A Nagy-Gerecse északi lejtőjén a hegytetőhöz viszonyítva csaknem 150 méterrel mélyebb helyzetben egy kis kiterjedésű, helyenként fennsíkszerű tereprészlet ismert Kis-Gerecse néven. A Nagy-Gerecsét felépítő felső triász korú mészkővel szemben a Kis-Gerecsét jura korú kőzetek, mészkő és márga építik fel.

18. ábra A Tűzköves-barlang bejárata a védett geológiai feltárással 2015.-ben. (fotó: Kunisch Fülöp-ke)

III.3.a TŰZKÖVES-BARLANG

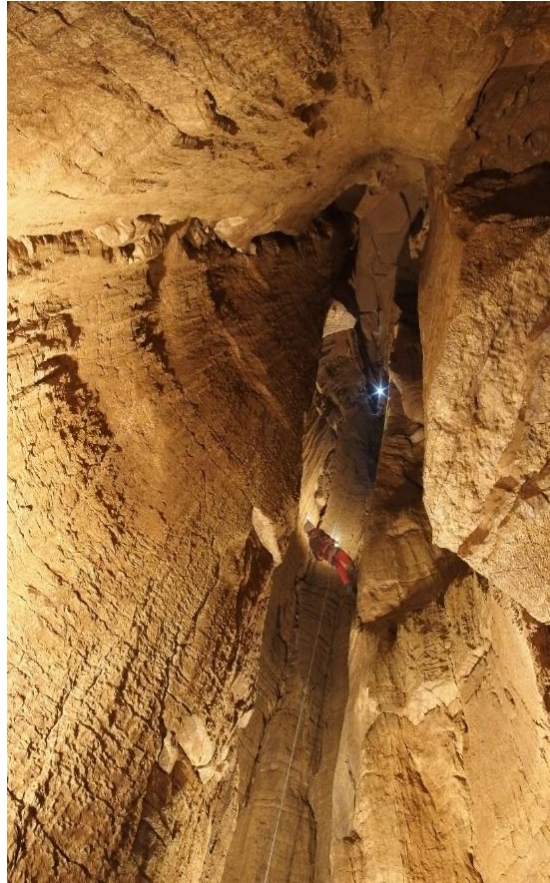

19. ábra A Tűzköves-barlang jókora terme. (Fotó: Kunisch Péter)

A barlangot 1975-ben a Tatabányai Szénbányák Barlangkutató Csoportja tárta fel. A jura korú Pisznice-hegyi Mészke Formáció rétegeiben kialakult, egyetlen jelentősebb méretű teremből álló barlang mélysége kb. -15 méter, hossza 40 méterben adható meg. A barlang bejárata felett elhelyezkedő földtani feltárás kőzetpadjai (és a barlang fal, mint metszet) jól tanulmányozhatóan tárják fel a jura kőzet összletét. A Tűzköves-barlang kialakulása – legalább is a mélyben elhelyezkedő jelentős méretű terem léte erre utalhat - egy jelentősebb barlang üreg felszakadására enged következtetni. A terem főtéjének sík, több 10 m²-es felülete egyértelműsíti a megfigyelővel, hogy a réteglapok leszakadozása akár recens jelenség is lehet, így a barlang „fejlődése” ma is tarthat. Kutatását a 70-es években a terem egyik sarkában kísérelték meg a kutatók. Ez a véget nem érőnek tűnő munka azonban kifogott rajtuk. Véleményem szerint „ipari” lehetőségek nélkül ez a barlang nem perspektivikus helyszíne a feltáró munkának.

A barlang bejáratát a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság 2015-ben lezáratta, a könnyebb bejárhatóság elősegítése végett a terembe vezető aknába rozsdamentes acél létra lett szerelve.

III.3.b JURA-ZSOMBOLY

20. ábra. Jura-zsomboly, Nagy-akna. (fotó: Kocsis)

2019. évi jelentésünk „Egy kevésbé ismert látványos barlangunk, a Jura-zsomboly” címmel külön cikket közöl ezen látványos barlangról, így itt külön nem írok róla.

III.3.c KIS-GERECSEI VÍZNYELŐ

A Kis-Gerecsei Serédy-kastéllyal csaknem szemben, a jura összletbe mélyülő völgyecske talpán található karsztos berogyást a 2000-es évek első felében a Gerecse Barlangkutató és Természetvédő Egyesület megbontotta. A nagy erővel megkezdett feltáró kutatásnak eredménye nem lett, munkájukról azonban egy méretes gödör ma is tanúskodik. Tevékenységük apropója az volt, hogy a jura kőzetpadok legalsó szekcióját átvágó járatok itt már nagyon megközelítik az ennek fekéjében elhelyezkedő felső triász dachseini mészkövet, így ott jelentős járatok feltárulása várható. Ez a tézis ezen a helyen azonban teljesen hibásnak bizonyult, a 4-5 méter mély akna, bár szálkőben haladt, az alján összeszűkült, és közvetlenül a dachsteini kőzetpadok felett a bontás ellehetetlenült.

III.3.d EGYÉB BONTÁSI PONTOK

2006-ban a térképen jelölt helyen a jura mészkő és az azt fedő süttői márga határán kialakult barlangocskában Mihalik Zoltán és Zádori Puttó Erik próbabontást végeztek. A barlang hosszát kb. 4 méterre növelve egyéb eredményt nem értek el. Később ezt a barlangot (lásd ezen jelentés egy másik fejezete) Kis-Gerecsei 7. sz. barlangnak neveztük el.

III.4 A HAJDÚUGRATÓ TÉRSÉGÉNEK KUTATÁSA

III.4.a PUSZTAMARÓTI-BARLANG

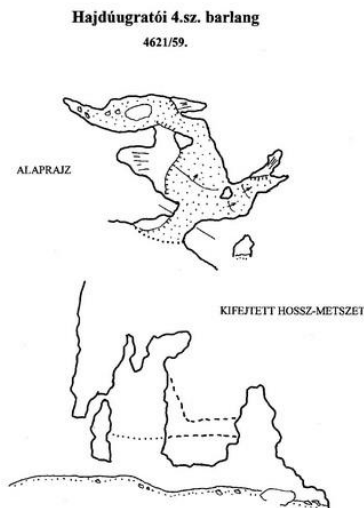
21. ábra A Pustamaróti-barlang bejárata (fotó: Polacsek Zsolt)

A Pustamarótot Bajnával összekötő murvázott erdei út szélén jelentős sziklás és erősen karsztosodó völgy vágja be magát a felső-triász mészkő területbe. A völgyben időszakosan futó patak által lassan kimélyített völgy oldalában a Hajdúugrató-sziklától nem messze nyílik a Pustamaróti-barlang. Az erős freatikus jeleket mutató, viszonylag nagy szelvényvel induló barlangot a 2000-es években a Gerecse Barlangkutató és Természetvédő Egyesület kutatta. Ez a hely rendkívül alkalmas volt a táborban lézengő fiatalok munkába

munkahelyet biztosított a nem éppen eredmény-orientált egyesületnek. Munkájuk emlékét egy jelentős törmelékhalom őrzi. Érdeemes elgondolkodni azon a tényen, hogy ez a barlang esetleg menekülőhelye, így számos lelet rejtekhelye lehet, hiszen itt (innen kb. 300-500 méterre) zajlott 1526 szeptemberében a Pustamaróti-csata, melyről a korabeli Verancsics-krónika is megemlékezik, és amely a kortársak szerint nagyobb embervesztéssel járt, mint a mohácsi-vész.

fogására, hiszen itt őket semmilyen veszély nem fenyegette, ugyanakkor évekre

III.4.b RÓTH MANÓ-BARLANG (AVAGY HAJDÚUGRATÓI 4. SZ. BARLANG)

Az előzőekben leírt barlanggal csaknem „szemben”, a hegyoldalon nyíló Hajdúugratói 4. sz. barlang (-újabb jó példa, arra, hogy „szakemberek” nagy távolságokból, íróasztalok mellől, hogyan neveznek át a ma oly divatos autokrata kormányzás szellemében földrajzi neveket-) 2004-es felfedezését követően néhány évig szintén a Gerecse Barlangkutató és Természetvédő Egyesület feltárásainak középpontjában állt. A kb. 15 méter hosszú barlang, egy a völgy mélyülésével előbukkanó roncsbarlangként értelmezhető, feltáró kutatás a kezdeti lelkesedést követően (talán sajnálatosan) feledésbe merült.

Felmérte: Juhász Márton, Kékes Márk
Szerkesztette, rajzolta: Juhász Márton
Gerecse Barlangkutató és Természetvédő Egyesület, 2004.

III.5 A LIKAS-KŐ, VÍZEMÉSZTŐ TÉRSÉGÉNEK KUTATÁSA

III.5.a VÍZEMÉSZTŐI-BARLANG

22. ábra A Vízemésztői-barlang bejárata (fotó: Polacsek Zsolt)

2012-ben, a 2007-ben feltárult Likas-kői-barlang közelében, egy a helyiek (és a térképek) szerint Vízemésztőnek nevezett karsztos mélyedésben, rövid kutatómunkával új barlangot fedeztünk fel. A töbör (vagy a hozzá vezető vízmosás alapján inkább időszakos víznyelő)

23. ábra Bontás a Vízemésztőben 2012-ben. (fotó: Polacsek Zsolt)

mélypontján mélyített akna a 2. napon kb.4 méteres mélységben egy járható, kb. 20 méter hosszúságú barlangot eredményezett. A barlang egy hasadékok mentén létrejött tipikus víznyelőbarlang. Járatait ugyan akkor, csak kb.10 méter mélységig követtük, de a végpontja bonthatónak tűnt, sőt levegő is áramlott belőle.

Később, 2013-ban egy műanyag X-stream gyűrű darabbal biztosítottuk a bejáratát, mely az aknaperem beomlását megakadályozza a mai napig, ugyanakkor a kb.5 méter mélységben kezdődő omladékos aknafalat nem támasztja meg. A barlang kutatása nagyon perspektivikus lehet, egyrészt a huzatóló, bontható végpont miatt, másrészt a területet ma már csak nyomokban fedő fiatalabb üledékek jelenléte miatt is (Oligocén kavicskonglomerátum, jura kőzetek, eocén mészkődarabok egyaránt előkerültek a bontásból), melyek jelentős vízgyűjtőterületet, illetve koptatóanyagot is biztosíthatnak a mélyben elhelyezkedő barlangok kialakulásához.

III.5.b LIKAS-KŐI BARLANG

24. ábra A Likas-kői barlang bejárata (fotó: Polacsek Zoltán)

2007-ben egy terepbejárás során Mihalik kolléga egy törés alján ugrálva egy barlangot fedezett fel, melyet ezután néhány alkalommal, feltáró munkával valóban barlangméretűvé ástunk. A felső-triász dachsteini mészkőben kialakult barlangot akkor kb. 25 méter hosszban ismertük meg. Rendkívül légréses mélypontján a feltárást azonban nem folytathattuk akkor, mert a levegő folyamatos magas CO₂ tartalma ezt megakadályozta. A levegő rossz minősége máig kérdésessé teszi a barlang amúgy nagyon perspektivikus további kutatását.

A barlang kitöltésében feltűnően sok konglomerátum töredék, kvarcit kavics található, sőt az egykori homokkő takaró jelenlétére utaló, eocén homokkő tömbök is feltűnnek. A barlang falai erősen nedvesek, sárosak. A bejutáskor feltűnő volt, hogy a falon, egy párkányon erősen korrodált vasdarabok (talán szerszám maradványok) kerültek elő. Ez az adalék arra enged következtetni, hogy a barlang korábban nyitott lehetett, bár fogalmam sincs róla, hogy a jelenleg is ismert aknaszerű bejáraton a korábbi emberek hogyan mászhattak le. A Likas-kői barlang bejáratába a beomlás megakadályozása végett egy x-stream cső darabot helyeztünk el.

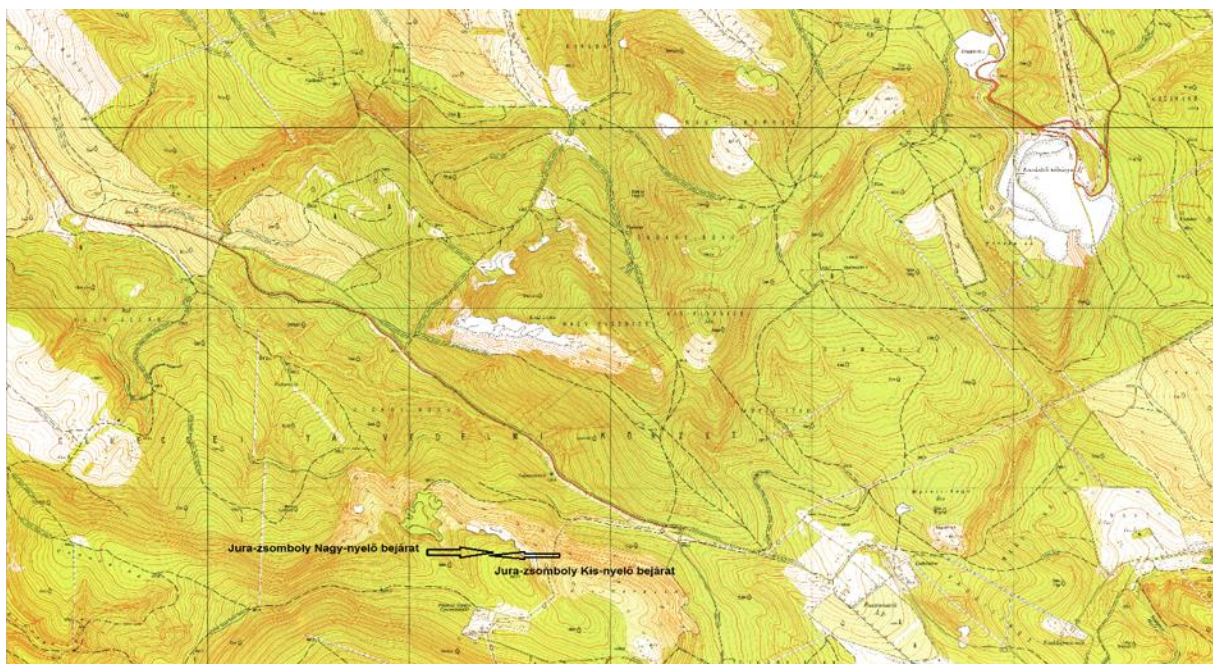

IV. Egy kevésbé ismert látványos barlangunk a Jura-zsomboly

A Gerecse-hegység középső részén, a Nagy Gerecse-hegy északi lejtőjén nyíló Jura-zsomboly, egy viszonylag kevesek által járt és ismert, jelentős méretekkel bíró aknabarlangunk. Bár a barlang már a 70-es évek közepén feltárult, bejárása az utóbbi évtizedekben keveseknek adatott meg. A kisebb keresztmetszetű un. Kis-nyelű bejáratának szűkossége sokakat elriasztott a leereszkedéstől, az un. Nagy-nyelű bejárata pedig már évtizedekkel korábban is igen omladékos volt, később - már vagy 10 éve - beomlott. A bejáratok 2017. évi kiépítése és a barlangjáratok 2018. évi feltérképezése során néhány érdekességre lettem figyelmes, melyeket az alábbiakban foglalok össze.

Előzmények, kutatástörténet:

Mint arról 2019. évi kutatási jelentésemben is beszámolok, a Jura-zsomboly 1975-ös felfedezése mérföldkő volt a tatabányai barlangkutatás történetében. Ebben az évben a Juhász Marci által vezetett, később Vértés László Karszt és Barlangkutató Csoport néven elhíresült barlangász csapat, Tatabánya térségéből kiszabadulva, több évtizedig tartó kutatómunkát kezdett a Gerecse központi térségében. Munkájukat rögtön eredmény koronázta, 1975-ben feltárult a Kis-Gerecse két addig ismeretlen jelentős barlangja: a Tűzköves-barlang, illetve a Jura-zsomboly. 1976-ra kirajzolódott a két bejárattal rendelkező, két párhuzamos aknával és az azt összekötő járattal bíró Jura-zsomboly ma is ismert képe. Az ezt követő években a barlang kutatása befejeződött, a Kis-nyelű bejárat 1986-ban egy kútgyűrűs biztosítású bejáratot kapott, a Nagy-nyelű bejáraton 1992. körül - az omlásveszély miatt - tartósan lebetonozott lezárás készült. A barlang ezután évtizedekre „eltűnt” a barlangászok szeme elől, hiszen a Kis-nyelű bejáraton át igen keveseknek adatott meg a lejtás, az amúgy tágas aknabarlangba.

25. ábra A Jura-zsomboly és a Tűzköves-barlang bejáratjai.

A 2010-es években évente egy-egy bejárással ellenőriztük a barlangban időnként nagy számban előforduló denevérek élőhelyének biztonságát. 2017-ben a Nagy-nyelői bejárat a betonozás mellett felszakadt, felharapódzott aknája komoly, balesetveszély helyzetet okozva. Ugyanebben az évben a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság megbízásából a bejáratot

26. ábra Kocsis Ákos látványos képe a Nagy-aknából.

kibontottuk és „gerecsei” típusú lezárással, reményeink szerint örökre kiépítettük és lezártuk. Mivel a barlangról csak az 1977-es térképpel rendelkezünk, szintén a DINPI megbízásából 2018-ban a barlang teljes újratérképezését elvégeztük. 2020 januárjában 2019. évi jelentéseink írásakor szembesülve a ténnyel, hogy a Jura-zsombolyról sem fotó, sem alapadatfelvételi dokumentációval nem rendelkezünk, elkészítettem azt.

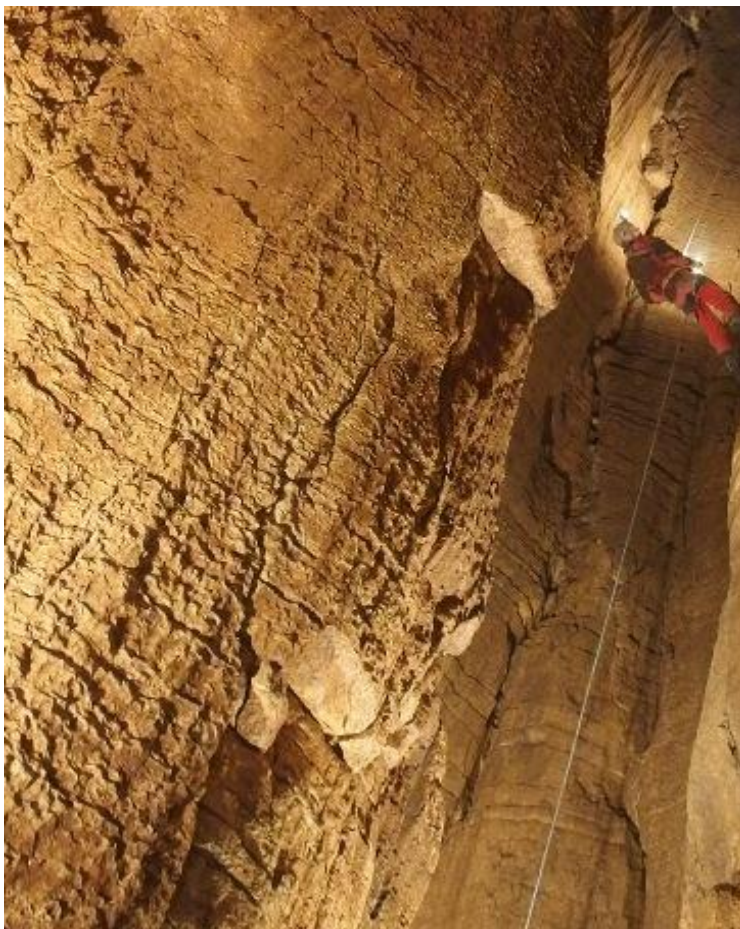
A Jura-zsomboly topográfiai adatai:

A Jura-zsomboly bejáratainak EOV koordinátái:

Nagy-nyelő bejárat	608331
	260627
	495 m tszf.
Kis-nyelő bejárat	608319
	260605
	494 m tszf.

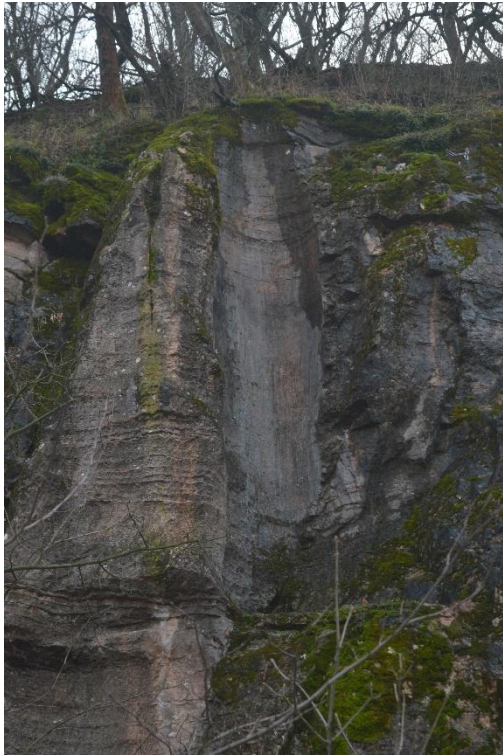
A barlang járatainak hossza a 2018. évi felmérés alapján: 147 méter. A barlang mélysége: (a Nagy-nyelői bejárat és a Kis-nyelő-ág mélypontja közti szintkülönbség) -41.19 m.

A barlang környezete:

Jura-zsomboly bejárata a Nagy-Gerecse északi lejtőjén található, a Gerecse-tető szintjétől csaknem 150 méterrel alacsonyabban terpeszkedő Kis-Gerecse nevű területen. Ez a fennsík-szerű, a Nagy-Gerecse oldalára mintegy rátámaszkodó térség, az előbbi területtel szemben nem felső triász, hanem középső és alsó jura kőzetekből épül fel. Magyarország védett földtani feltárásaiból minimum kettő is ezen a területen tanulmányozható, így a Kis-Gerecsei Márga Formáció és a Pisznice-hegyi Mészke Formáció kőzetei is előfordulnak itt. A Jura-zsomboly bejáratait rejtő hegytetőről a Kis-Gerecsei Márga Formáció csak nyomokban ismert, mára csaknem teljesen lepusztult, így a barlang járatainak teljes egésze a Pisznice-hegyi Mészke Formáció mészkövében alakultak ki. A több mint 40 méter mélységű aknabarlang teljes egészében

27. ábra. A zsomboly aknafalának alsó szekciójában tanulmányozható, vékonypados alsó jura rétegsor (fotó: Kocsis Ákos)

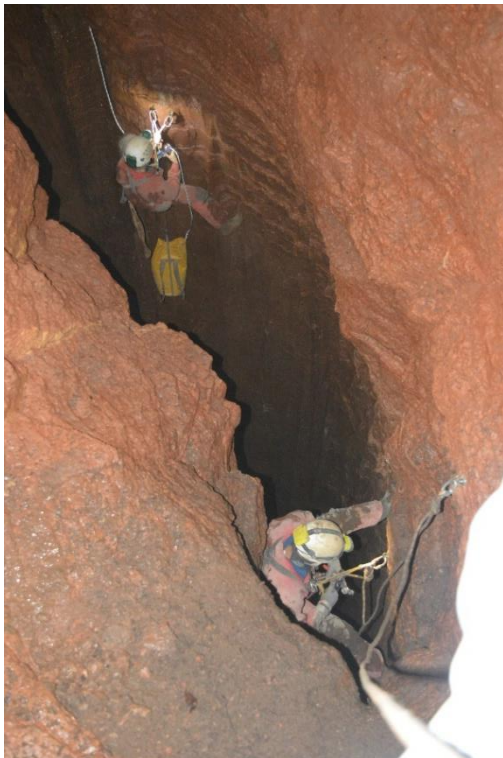

feltárja a formáció mindhárom tagozatát, így „átvágja”, ezáltal tanulmányozhatóvá és vizsgálhatóvá teszi a (alulról felfelé: Domszlói, Nagy-Pisznicei és a Vöröshídi tagozat kőzetpadjait) kőzetanyagát. Bár a területet két helyen is, jelenleg is mélyülő völgyecskek szabdalják, a helyi tektonikai viszonyokról a Kis-Gerecse északi oldalába mélyülő kőbánya falán, illetve a Jura-zsombolyban (valamint a kevésbé mély Tűzköves-barlangban is) tájékozódhatunk, csak úgy, mint a barlangot befoglaló kőzet rétegtani viszonyairól is. A szakértő és kitaróan kutakodó szemek a Kis-Gerecse nyugati oldalán, igaz csak nyomokban, a kréta homokkő fedettség nyomait is felfedezhetik.

28. ábra A képen a Jura-zsomboly közelében elhelyezkedő kőfejtő falában a bányászattal félig letermelt barlang akna látható.

Néhány gondolat a barlang genetikájáról.

A Pisznice-hegyi Mészke Formáció kőzetpadjait feltáró zsomboly tágas aknája Juhász Marci (1979-es) véleménye szerint egy mélyben kialakult, jelentős méretű barlang felharapódzásaként értelmezhetőek. Nézetét a területet át és átszelő tektonikus törésvonalak mentén a mélybe szakadozó, csaknem vízszintesen települő réteglapok leomlásával magyarázza, mely véleményt azonban inkább a közeli Tűzköves-barlang Nagy-termében tudjuk csak értelmezni. Az én véleményem ezzel szemben az, hogy a Jura-zsomboly egy igen idős alpesi jellegű aknabarlang, mely víznyelőként is funkcionált. Az egykor a jura takaró nagyobb kiterjedésének időszakában, (akár a terület mai morfológiájának kialakulása előtt), esetleg a márga vagy a kréta homokkő lepusztulása előtt a vékonypados és hasadékokkal átjárt jura kőzettömegben jelentős víznyelőtevékenység is kialakulhatott. A leírtak mellett az előző földtörténeti időszak (a pleisztocén egyes időszakjai) klímája kedvezett az alpesi barlang képződésnek, amit elősegíthetett a zsomboly bejáratának viszonylagos magassága is. A csapadékdúsabb környezet, esetleg a fagyhatár közelsége (500 m tszf), a nagy vízgyűjtőterület, a koptatóanyag jelenléte mind kedvezhet egy kezdetben korróziós, később tipikus alpesi formakincsű barlang kialakulásában. A Jura-

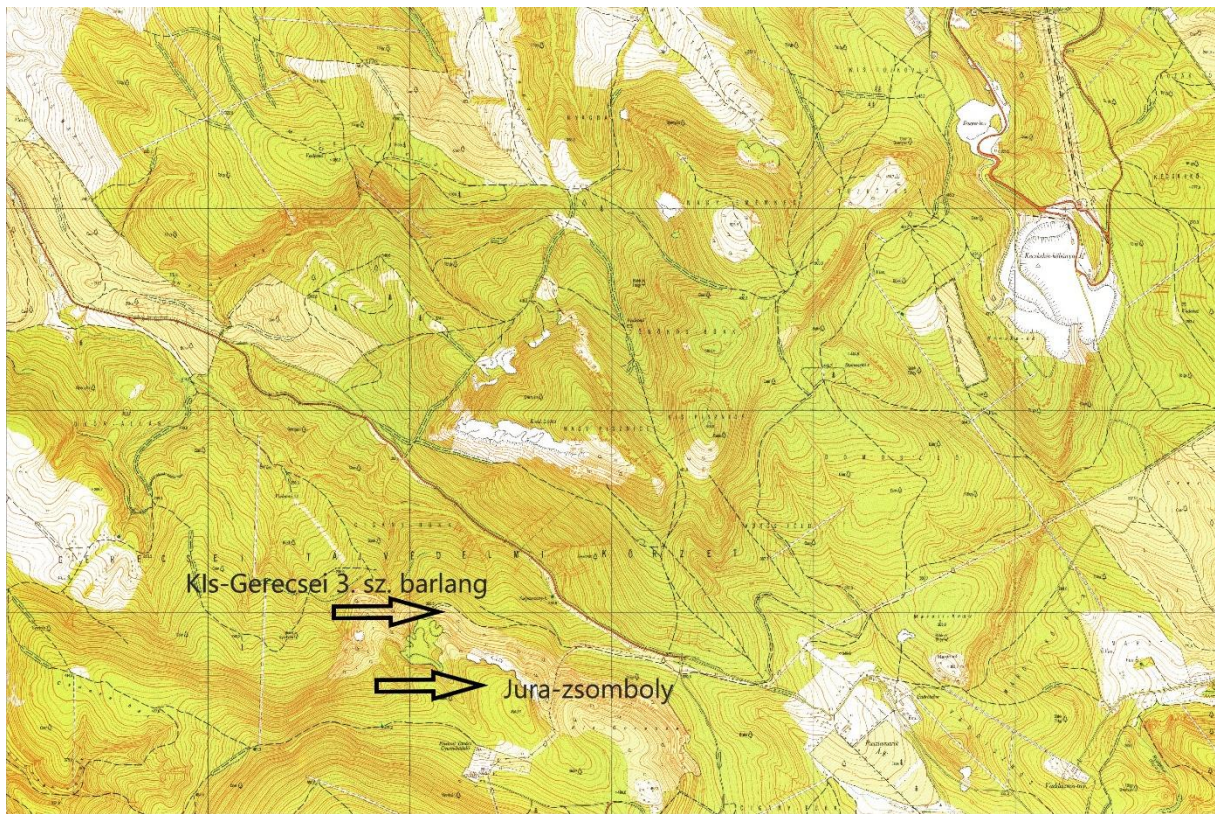
29. ábra Jelentős méretű jellemzően korróziós és kis részben esetleg eróziós genesisre utaló akna. (fotó: Polacsek Zsolt)

zsomboly nagy átmérőjű, magyar viszonylatban mély aknája, és falainak kis és nagy formái is ezt támasztják alá.

A fenti okfejtés során felmerülhet a kérdés, hogy vajon a zombolyba egykor befolyó jelentős vízmennyiség hova lett.

Vannak-e a közelben olyan területek, barlangok, melyek mélyebb helyzetükben is arra utalnak, hogy ezeken a helyeken egykor a mélyben barlangkialakító tényezők dolgoztak?

Azt gondolom, vannak. A triász és jura határán megfigyeléseim szerint komoly freatikusnak tűnő üregesedés észlelhető a hegyoldal több pontján. Nagyon érdekes a rétegrésben kialakult formák egyedisége és gazdagsága. A Jura-zombolytól néhány száz méterre, és kb. 60 méterrel mélyebben nyíló Kis-Gerecsei 3. sz. barlang (a Közhiteles Barlangnyilvántartásban nem, 2019. évi jelentésünk egy másik fejezetében viszont már új barlangként szereplő üreg) egyértelműen barlangméretű oldott üreg, melynek tüzetes vizsgálata még sok érdekességet rejthet.

30. ábra A Jura-zomboly és a Kis-Gerecsei 3. sz. barlangbejáratainak helyzete.

Feltárási lehetőségek a Jura-zombolyban:

A zomboly Kis-nyelői ágának mélypontján 1977-78 években kisebb jelentőségű bontás folyt. A mélypont kis keresztmetszetű sarkának bontása egy kb. 3-4 méter mély aknát eredményezett, melynek kutatását végül 1979-ben, az ott állítólag felgyülemllett méteres víz tette érdektelenné. A bontás alja jelenleg kőzettörmelékben végződik, így e megfigyelés kissé bizonytalannak tűnhet, ugyanakkor a dachsteini mészkő és a jura összletek találkozása esetleg (a mállott vörös mészkő, vagy a dachsteini mészkőre települő vékony zöldesszürke agyagsávok - mint a közeli Pisznicén - miatt) okozhatott visszaduzzadást. A réteghatár a közeli bánya kőzetpadjainak vizsgálata és a hegyoldalban egyértelműen azonosítható jura-triász határ elemzésével a barlang mindkét akna talpától csak néhány (1-5) méterre lehet.

A részletekre nem figyelő szemlélődő a Nagy-akna alját is perspektivikusnak vélheti, itt azonban az akna keresztmetszet nagysága, és az aknafalról leszakadt, minden bizonnyal óriási kőzettömbök megnehezítenék, sőt kisipari módszerekkel lehetetlenné tehetik a feltárást.

A bejárat alatt kb. 10 méterrel levő, a térképeken is egyértelműen jelzett járatkezdemények mindegyike (úgy a Nagy-akna tetején, mint az összekötő járatban induló, valamint a Nagy-akna tetején, de csak veszélyes mesterséges mászással elérhető hasadék) reménytelenül elszűkülnek.

Az aknák bejárásának útmutatója.

A Jura-zsomboly aknáiba 2018. nyarán a biztonságos bejárás lehetőségének megteremtése miatt kiépítettük. Jelenleg az összes kikötési pont 10*100 mm-es rozsdamentes alapcsavar és rozsdamentes csavart nittfülek kombinációjából áll. Véleményem szerint ezek legalább **30 évig** megbízható kikötési pontok lesznek, így ezúton is nyomatékmal kérek mindenkit, hogy kerülje az újabb kikötési pontok létesítését!

Felszerelés szükséglet:

Nagy-akna: 60 méter kötél, A kötél a bejárat melletti fáról indul, megosztás rögtön az ajtó alatt a betonban, majd 5 méterrel lejjebb még egy helyen. A következő megosztás egy láncos dupla kikötés, ami alatt még két csavart füles alapcsavar található.

Kis-akna: 50 méter kötél. A kötél a bejárat melletti fáról indul, de a kútgyűrűben rögtön meg lehet osztani. A szűkületen átereszkedve, az alattunk levő akna jobb oldalán 2 db csavart fülből álló stand, majd alatta további 2 megosztás.

A Kis és Nagy-aknát összekötő járaton át leereszkedés a Nagy-akna aljára: 40 m kötél.

Járat bal falán két csavart füles stand, majd a perem alatt csavart fül. Jóval lejjebb még egy megosztás csavart füllel.

Célszerű egy csapatnak a Kis-nyelő felől indulni és beszerelni azt, illetve a Nagy-akna Kis-nyelő felőli oldalát. Az eközben a Nagy-nyelő felől szerelő csapattal a Nagy-akna alján célszerű cserélni. Felszerelés szükséglet, összesen: 14 karabiner, 40, 50,60 m kötél.

Polacsek Zsolt 2020.01.31.

Fotómelléklet a Jura-zsombolyról

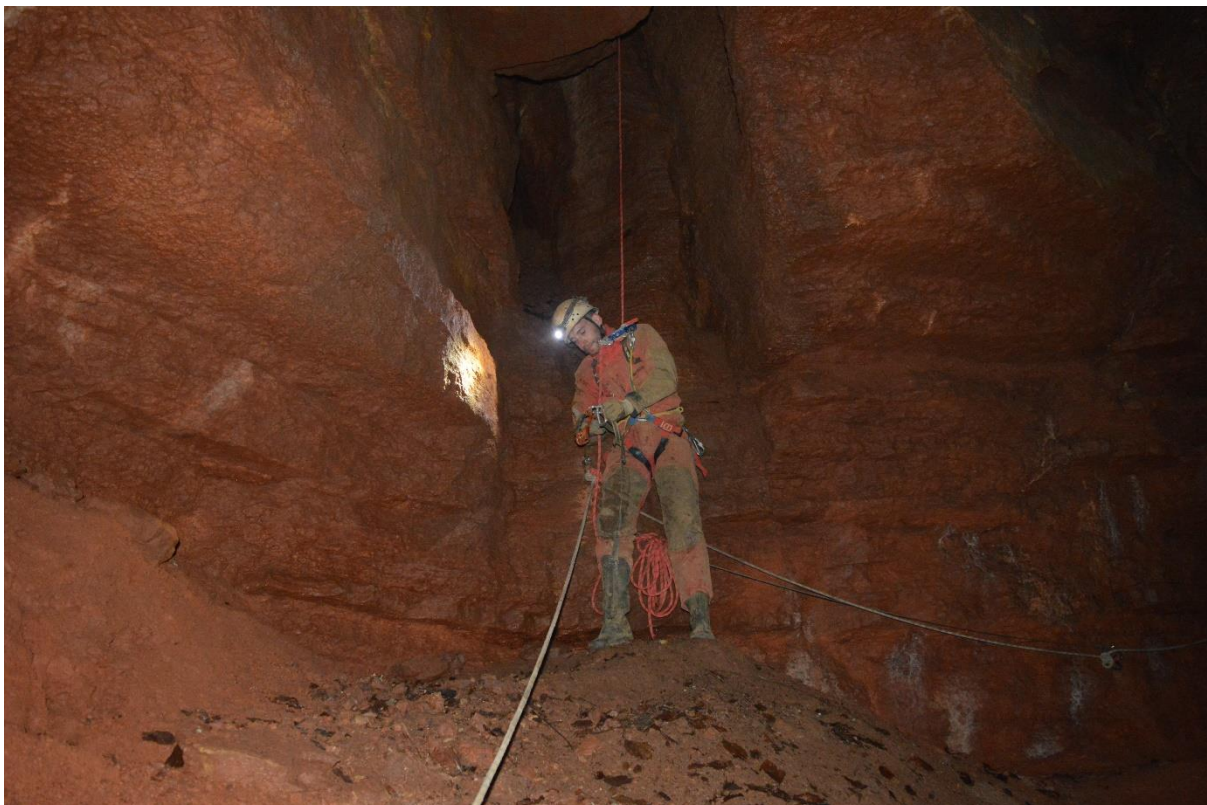
31. *ábra* Jura-zsomboly Kis-nyelő bejárata 2015. (fotó: Polacsek Zsolt)

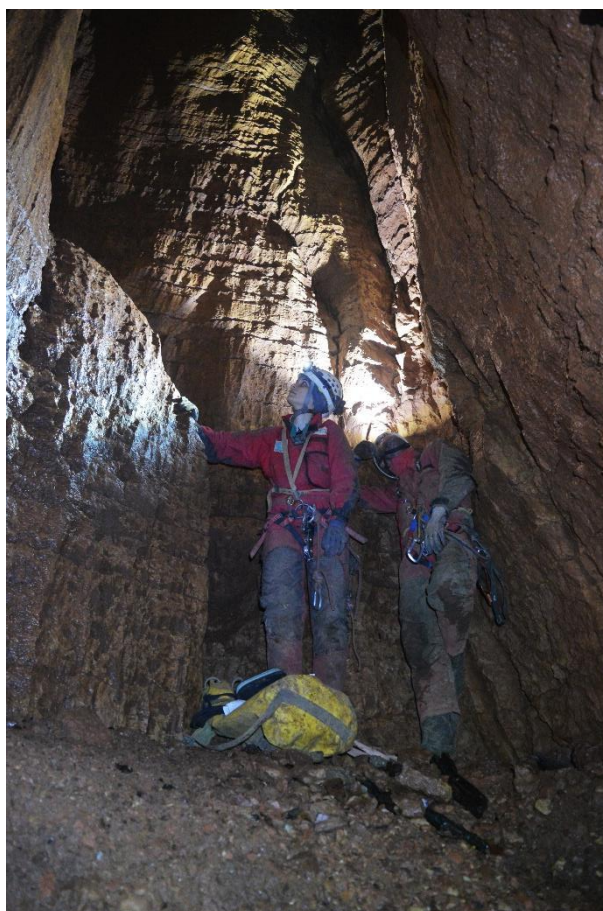
32. ábra Beereszkedés a Jura-zsomboly Kis-nyelő kútgyűrűzött aknájába. (fotó: Polacsek Zsolt)

33. ábra A Kis-nyelő alsó aknájának tetején kitett ösvény teszi lehetővé a Nagy-akna megközelítését. (Polacsek Zsolt)

34. ábra A Kis-nyelő első aknájának az alja, a párkányon. (fotó: Polacsek Zsolt)

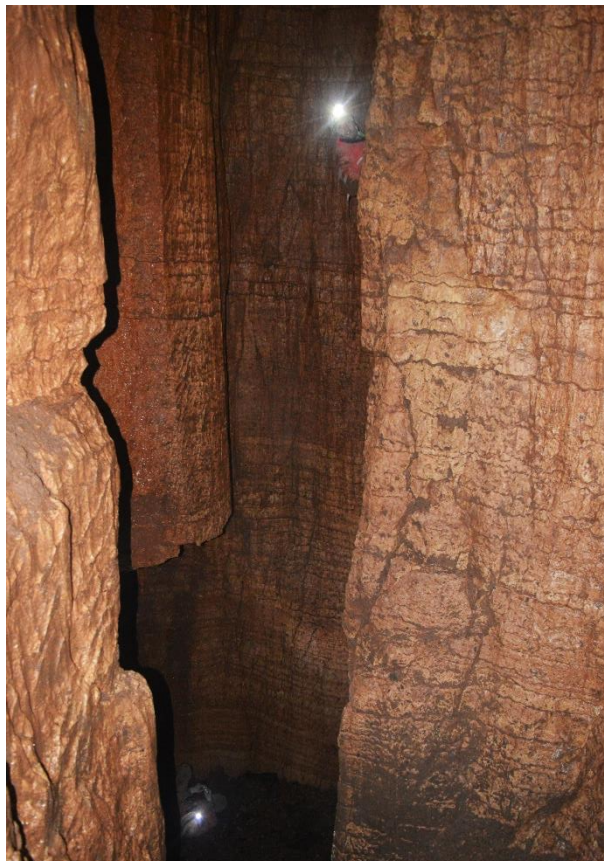
35. ábra A Kis-nyelő alsó akna alja. (fotó: Polacsek Zsolt)

36. ábra Beereszkedés a Kis-nyelű alsó aknájába (fotó: Polacsek Zsolt)

37. ábra A Jura-zsomboly Nagy-nyelő bejárata (fotó: Ba Julianna)

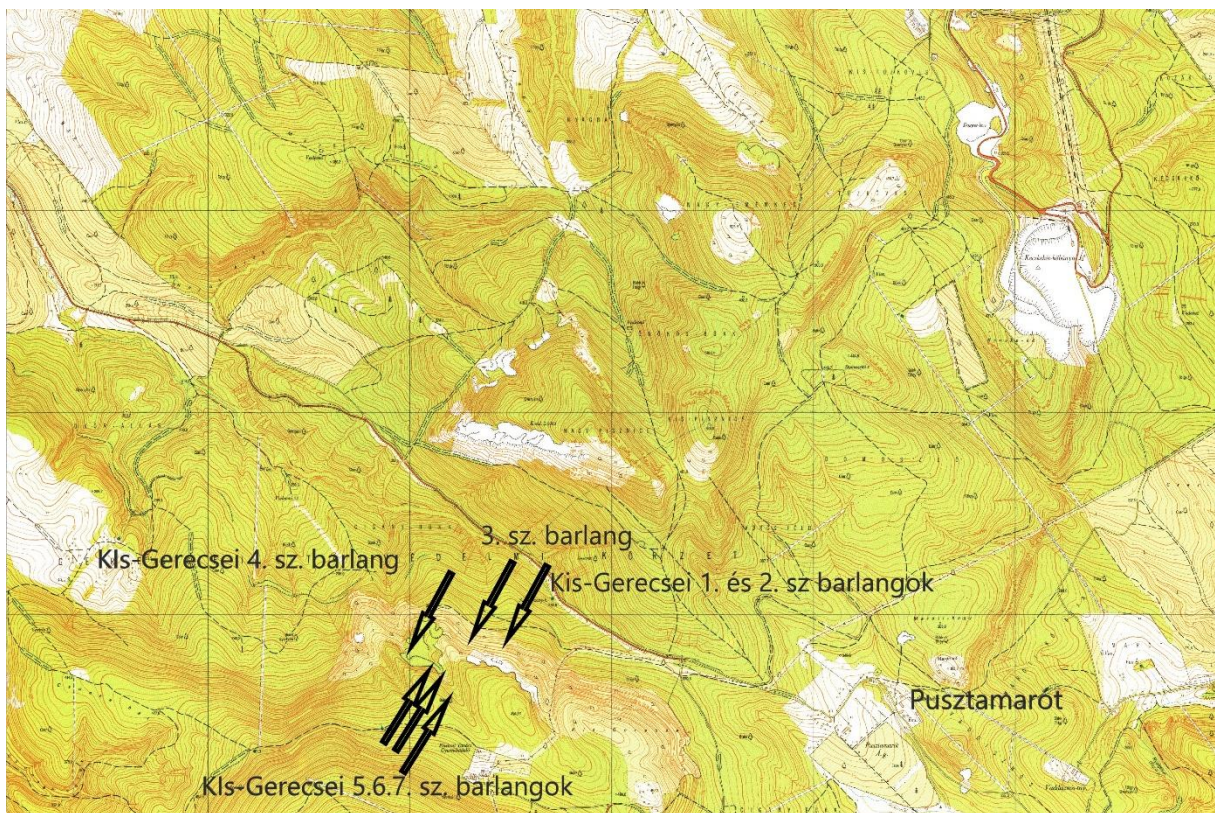

38. ábra A Jura-zsomboly Nagy-aknája (fotó: Ba Julianna)

V. Új, eddig feldolgozatlan barlangok a Gerecse-hegységben

A 4621-es kataszteri egységben végzett 2019. évi dokumentációs tevékenységem során számos terepbejárást végeztem a területen. E kirándulások során a korábbi feltárások helyei mellett eddig feldolgozatlan (bár, nyilván mások által már régóta ismert) barlangnál is megfordultam.

A Kis-Gerecsei térségben 7 új, eddig „ismeretlen”, barlang-méretű üreget dolgoztam fel.

39. ábra A 2019.-ben a 4621. kataszteri egységben leírt addig ismeretlen barlangok bejáratainak elhelyezkedése.

Kis-Gerecsei 1. sz. barlang

A barlang GPS koordinátáit, pontos műszer hiányában NEM melléklelem.

A Kis-Gerecsei 1. sz. barlang a Gerecse-hegység központi részén a Kis-Gerecse északi oldalában nyílik kb. 440 m magasságban. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképvizálattal célszerű. A barlang északi irányba nyíló szája 1 méter magasságú, az üreg hossza 3 méter. A barlang kialakulása a hegyoldal hátrálásakor, a lepusztulás „melléktermékeként”, meggyengült rétegfejek összeszakadásának következménye. Az üreg bejárata egy jelentős, messziről is látható rétegfej alatt nyílik. A barlang befoglaló kőzete jura korú Pisznicei-Mészke Formáció mészköve.

Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre, élővilága szegényes. Ott jártamkor (2019. december) a kitöltés porszáraz volt. Az üreg gyakorlatilag érintetlennek tekinthető.

40. ábra Kis-Gerecsei 1. sz. barlang bejárata (fotó: Polacsek Zsolt)

Kis-Gerecsei 2. sz. barlang

A barlang GPS koordinátáit, pontos műszer hiányában NEM melléklelem.

41. ábra A Kis-Gerecsei 2. sz. barlang bejárata (fotó: Polacsek Zsolt)

A Kis-Gerecsei 2. sz. barlang a Gerecse-hegység központi részén a Kis-Gerecse északi oldalában nyílik kb. 440 m magasságban. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképvázlattal célszerű. A barlang északi irányba nyíló szája 1 méter magasságú, az üreg hossza 2.3 méter. A barlang kialakulása a hegyoldal hátrálásakor, a lepusztulás „melléktermékeként”, meggyengült rétegfejek összeszakadásának következménye, bár falain kissé fejletlen oldásformák is láthatóak. Az üreg bejárata egy jelentős, messziről is látható rétegfej alatt nyílik. A barlang befoglaló kőzete a jura korú Pisznicei-Mészke Formáció mészköve.

Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre, élővilága szegényes.

Ott jártamkor (2019.december) a kitöltés porszáraz volt. Az üreg gyakorlatilag érintetlennek tekinthető.

42. ábra A Kis-Gerecsei 1 és 2. sz. barlangot rejtő sziklapadok (fotó: Polacsek Zsolt)

Kis-Gerecsei 3. sz. barlang

A barlang GPS koordinátáit, pontos műszer hiányában NEM melléklem.

43. ábra A Kis-Gerecsei 3. sz. barlang bejárata (fotó: Polacsek Zsolt)

A Kis-Gerecsei 3. sz. barlang a Gerecse-hegység központi részén, a Kis-Gerecse északi oldalában nyílik kb. 430 m magasságban. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképvázlattal célszerű. A barlang északi irányba nyíló szája 1 méter magasságú, az üreg hossza 3,7 méter. A barlang kialakulása a hegyoldal hátrálásakor, a lepusztulás „melléktermékeként” meggyengült rétegfejek összeszakadásának következménye. Falain jelentős korróziós formakincs tanulmányozható.

Az üreg bejárata egy jelentős, messziről is látható sziklafal alatt nyílik. A barlang befoglaló kőzete felső triász dachsteini mészkő. A barlang közvetlenül a jura-triász réteghatár alatt nyílik, rétegrésszerű formákkal.

Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre, élővilága szegényes. Ott jártamkor (2019.december) a kitöltés porszáras volt. Az üreg gyakorlatilag érintetlennek tekinthető.

Kis-Gerecsei 4. sz. barlang

A barlang GPS koordinátáit, pontos műszer hiányában NEM melléklelem.

A Kis-Gerecsei 4. sz. barlang a Gerecse-hegység központi részén a Kis-Gerecse északi oldalában nyílik kb. 450m magasságban egy bányaudvar kisebb falának tövében. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképvázlattal célszerű. A barlang dél-nyugati irányba nyíló szája 1 méter magasságú, az üreg hossza 2.7 méter. A barlang kialakulása a területen egykor folyt bányászathoz köthető annak melléktermékeként” értelmezhető. Maga a barlang a meggyengült rétegfejek összeszakadásának következményeként jött létre, nem karsztos genetikával. Falain elhanyagolható korróziós formakincs tanulmányozható. Az üreg bejárata egy kisebb, de messziről is látható sziklafal alatt nyílik. A barlang befoglaló kőzete jura mészkő.

Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre, élővilága szegényes. Ott jártamkor (2019.december) a kitöltés porszáras volt. Az üreg gyakorlatilag érintetlennek tekinthető.

44. ábra A Kis-Gerecsei 4. sz. barlang bejárata. (fotó: Ba Julianna)

Kis-Gerecsei 5. sz. barlang

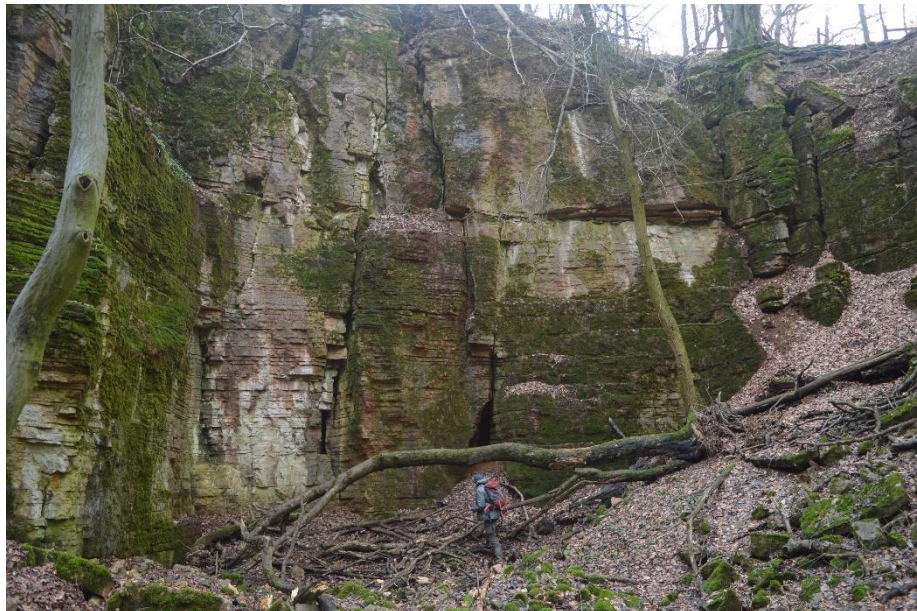
A Kis-Gerecsei 5. sz. barlang a Gerecse-hegység központi részén a Kis-Gerecse északi oldalában nyílik kb. 450 m magasságban egy korábbi kőfejtő udvar falában. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképvázlattal célszerű. A barlang északi irányba nyíló szája 2.5 méter magasságú, az üreg hossza 4 méter. A barlang kialakulása egy jelentősebb tektonikus

törésnek köszönhető, a hasadék jelleg az egész barlangra rányomja bélyegét. Az üreg bejárata egy jelentős, messziről is látható sziklafal alatt nyílik. A barlang befoglaló kőzete jura mészkő. A barlangban képződmények nincsenek, bejárata mellett néhány kiépített sziklamászó út is van.

Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre, élővilága szegényes. Ott jártamkor (2019.december) a kitöltés porszáraz volt. Az üreg gyakorlatilag érintetlennek tekinthető.

45. ábra A Kis-Gerecsei 5. sz. barlang bejárata (Ba Julianna)

46. ábra A Kis-Gerecsei 5. sz. barlang bejárata távolabbról (fotó: Ba Julianna)

Kis-Gerecsei 6. sz. barlang

A barlang GPS koordinátáit, pontos műszer hiányában NEM melléklém.

A Kis-Gerecsei 6. sz. barlang a Gerecse-hegység központi részén a Kis-Gerecse északi oldalában nyílik kb. 450 m magasságban. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképvázlattal célszerű. A barlang dél-nyugati irányba nyíló szája 1 méter magasságú, az üreg hossza 3.5 méter. A barlang kialakulása egy kisebb a jura rétegeket összetörő törésnek köszönhető, benne oldásformákat, képződményeket nem találunk. Az üreg bejárata egy kisebb sziklás domboldalon (egykori bányagödör fala) nyílik. A barlang befoglaló kőzete jura mészkő.

Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre, élővilága szegényes. Ott jártamkor (2019.december) a kitöltés porszáraz volt.

47. ábra A Kis-Gerecsei 6. sz. barlang bejárata (fotó: Ba Julianna)

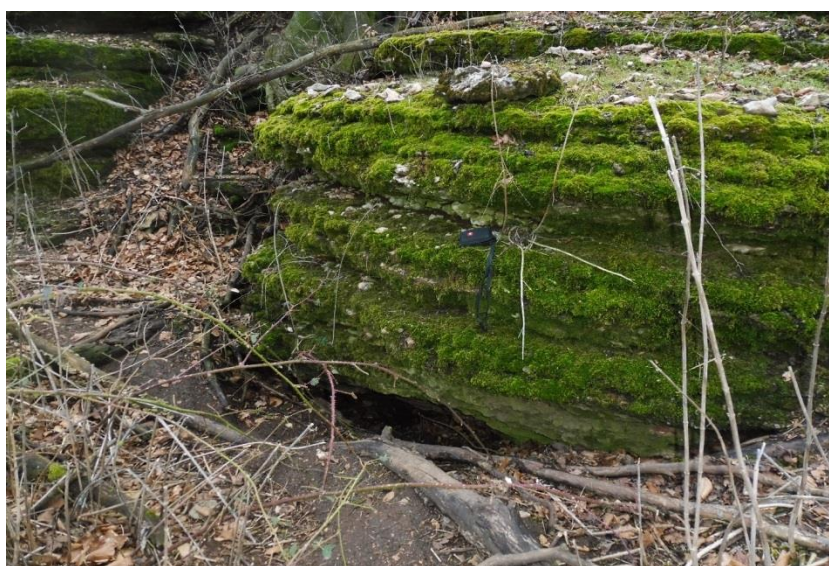
Az üreg gyakorlatilag érintetlenek tekinthető.

Kis-Gerecsei 7. sz. barlang

A barlang GPS koordinátáit, pontos műszer hiányában NEM melléklelem.

A Kis-Gerecsei 7. sz. barlang a Gerecse-hegység központi részén a Kis-Gerecse északi oldalában nyílik kb. 475 m magasságban. Megtalálása nehéz, keresése a mellékelt térképvázlattal célszerű. A barlang északi irányba nyíló szája 1 méter magasságú, az üreg hossza 4 méter. A barlang kialakulása a hegyoldal hátrálásakor, a lepusztulás „melléktermékeként” meggyengült rétegfejek összeszakadásának következménye. Falain gyenge korróziós formakincs tanulmányozható. Az üreg bejárata egy kisebb, messziről is látható sziklafal vagy inkább kibukkanó rétegfej alatt nyílik. A barlang befoglaló kőzete alsó jura mészkő.

A Kis-Gerecsei 7. sz. barlangban 2006. évben eredménytelen próbabontást végeztünk. Mivel a bejárat és az azt követő csekély üregben igazi barlangi klíma nem jöhetett létre, élővilága szegényes. Ott jártamkor (2019.december) a kitöltés porszáraz volt. Az üreg gyakorlatilag érintetlenek tekinthető.

48. ábra A Kis-Gerecsei 7. sz. barlang 2007 óta eltömődött bejárata (fotó: Polacsek Zsolt)

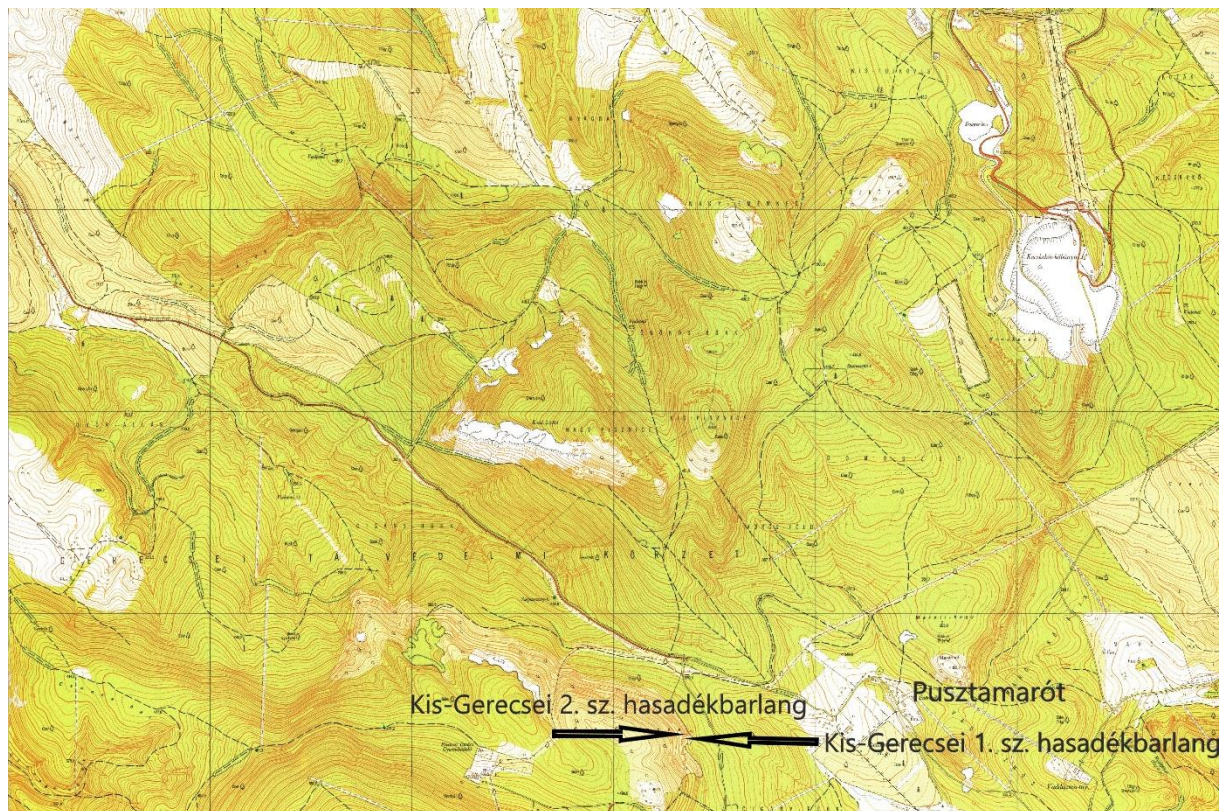

49. ábra A 7. sz. barlang minden bizonnyal az üregbe vezető beszakadása (fotó: Polacsek Zsolt)

Kis-Gerecsei hasadékok:

A Kis-Gerecsei 1. és 2. sz. hasadékbarrangot az 1990-es évek első felében találtuk, így ezek a Közhiteles Barlangnyilvántartásban már szerepelnek. Adategyeztetéseim során azonban kiderült, hogy a két említett barlangocska helye nem pontosan van behatárolva a nyilvántartásban.

Az alábbi térképlapon nyíllal jelölöm bejáratuk helyzetét.

50. ábra A Kis-Gerecsei 1. és 2. sz. hasadékbarrangok bejáratainak helye.

VI. Egy barlangkutató emlékei

- még mindig lent-

Az előző rész tartalmából:

Pályafutásom egy vicces, amúgy nem kevésbé mozgalmas korszaka, a kab-hegyi kutatás időszaka, elmúlt. Az Erdélyben kibontakozó kutatás sikerei és további, valóban beláthatatlan perspektívái teljesen átalakították korábbi életemet. Kevésbé mulatságos évek következtek....

14. TALÁLKOZÁS A CSODABOGYÓSSAL.

Amikor 2004-ben a **Csodabogyós-barlang** teljes térképezését megkezdjük, nem számítottunk rá, hogy egyszerű feladat lesz. Ekkora barlangot még egyikünk sem térképezett és Szilárd ugyan jól ismerte a barlangot, és mindvégig társam volt a térképezésben, de az akkori műszerekkel - függőkompassz, fokív, mérőszalag - mégis 101 munkanap kellett a munkálatok elvégzéséhez. Izgalmas munka volt ez, hiszen a mérés mellett számos ponton az egykori végpontokon, nem bírva barlangkutató vérünkkel, újabb, általában rövidebb szakaszokat is feltártunk. A barlang térképe 2005-2006 telére készült el. Az addig 4100 méter hosszúnak és -112 méter mélységűnek gondolt barlang, akkor már 5050 méter hosszban, -121 méter mélységig volt ismert. Térképének megrajzolásában életem új értelme, a „mellesleg” igen lelkes ifjú titán Szittner Zsuzsi is aktívan részt vett. Ebben az időben merült fel ismét a barlang kalandtúra hasznosításának ötlete. Ez a téma már a barlang 1990-es feltárását követő években is szóba került. A balatonedericsi polgár, Németh Józsi a barlangkutató valóban nagy támogatója, a falu költségén kiépítette a barlang bejáratát, illetve az Acheron és a helyi barlangászok bevonásával el is kezdték az üregrendszer kiépítését. Ma már az archaikus múlt homályába vész, de az is gyanítható, hogy a túráztatás is megkezdődött akkoriban, nyilván „illegál” nyomógomb szapora piros villogása mellett. A kérdés 2005 végén merült fel újból. A Balaton-felvidéki Nemzeti Park és a Barlangtani Intézet támogatását megszerezve vált lehetségessé, hogy 2006 tavaszán, immáron valóban engedélyekkel alátámasztva, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság egyik bemutató helyeként megkezdje turisztikai üzemét a Csodabogyós-barlang. A kezdeti időkből Szilárd, Gandi, Bán Tomi és én dolgoztunk a túrávezetésre létrehozott cégben, később a cég Szilárdé és az enyém lett, és több vezetőt is foglalkoztattunk, elsősorban a balatoni idegenforgalmi szezon alatt. E sorok írásáig látogatóink összes létszáma már meghaladta a 43.000 főt. A későbbiekben a barlang kutatásával is foglalatostkodtunk, de a siker egészen 2013-ig váratott magára. A

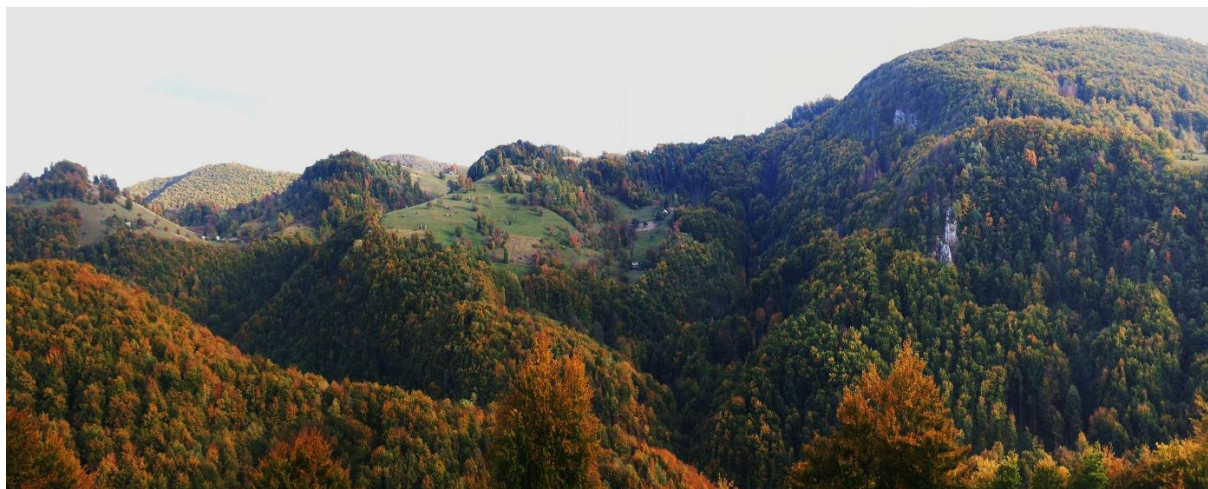
51. ábra Szilárd és én 2006.-ban a barlang bejáratánál.

Csodabogyós-barlang ebben az időszakban életem szerves részévé vált, hiszen a túrávezetések következményeként nagyon sok időt töltöttem edericse.

John Szilárd a 90-es évek első felében kapcsolódott be az Acheron Barlangkutató Szakosztály balatonedericsi kutatásaiba. Mint helyi aktív kutató később a Styx Barlangkutató Egyesület vezetőjeként irányította a Döme, majd a Jakucs László barlangok feltárását. A 2000-es évek közepétől bokros családi teendői és a barlangüzem-béli elfoglaltságai miatt kevesebb ideje maradt a kutatómunkára, de mindmáig a barlangok lelkes híve, társam, jó barátom.

Amikor, 2004-ben a bogyós térképezésének kérdése felmerült azért, hogy a mégiscsak barlangi munkából, és pénzből a kutatásra is fordítsak, előzetesen 600.000 Ft-ot (kb. 25%) ajánlottam fel a Bakonyi Szövetség részére. Csacska hiba volt. Amikor a térkép elkészült, és a pénzt is megkaptuk a bakonyi vezetés kinyomozta, - hiszen ez még a stílus kora volt - hogy a tatabányai egyesületet 2005-ben a bíróság „nem működőnek” minősítette, így a pénzt ugyan korábbi kutatótársaim elkérték, de a felhasználásába már nem szólhattam bele. Ugyanis innentől nem volt szavazati jogunk-jogom a Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetségének döntéshozatalában. **„Tanulunk, apránként tanulgatunk”** ahogy az antivilág nagy gondolkodója, Sztálin elvtárs mondotta egykoron.

15. „AZÉRT A VÍZ AZ ÚR...”

52. ábra Király-erdő, Lazuri-völgy (fotó: Szittner Zsuzsa)

Na, de ezen is túlléptem, hiszen akkoriban már csak az erdélyi kutatás foglalkoztatott. Nem igazán érdekelt a kab-hegyi ház fenntartása, a nyári táborok züllöttsége, a közös, de azért mégiscsak a bennfenteseknek fenntartott közös disznóölös-rőfögős hétvége sem, és egyéb programok is hidegen hagytak már. Szerencsére a bakonyiak egyik fúrógépe nálam maradt, ami az elkövetkező években nélkülözhetetlen eszköze volt a további munkának. Ők, persze megvádoltak velem, hogy azt én tőlük loptam el, de ez nem így volt. Az mellett, hogy a bakonyi tagcsoportok 1999 és 2004 között mindannyian kaptak a közösből egy ilyen gépet (csak mi tatabányaiak nem-mert bár ugyanúgy dolgoztunk a bakonyban mint mások, mégis kívülállók maradtunk), ugyanebben az időszakban különböző barlangos munkák elvégzésével és a fenti támogatással, csak én egyedül milliós nagyságrendben növeltem a közös költségvetést. Később, amikor már megtehettem, hogy veszek magamnak egy ilyen akkumulátoros kutyüt, sem adtam vissza, csak hogy legyen miért beszélniük rólam.... Ugyanebben az időben erdélyi barlangász beépülésem is kiteljesedett. 2005-ben, 2006-ban és 2007-ben a FRS „speosport” és „oldspeo” nevű rendezvényén is részt vettem. Meg kell mondanom nagyon kellemes élmények voltak ezek. Mindig a legnagyobb örömmel fogadtak, kitüntető figyelemmel halmoztak el. Ha elő akartam adni, azonnal előkerült egy tolmács, tényleg egy rossz szavam nem lehetett a helyi magyar és román barlangászokra. Különösen jó barátságba kerültem a FRS akkori elnökével Viorel Traian Lascuval.

53. ábra Viorel

Viorel a 2000-es évek román barlangkutatásának ikonikus alakja. A Román Barlangász Szövetség elnökeként nem kis része volt abban, hogy a román barlangászok nemzetközileg is elismerté váljanak. Turisztikai és sportszer kereskedelmi cégei abban az időben komoly összegekkel szponzorálták a kutatómunkát, támogatásával, majd később befolyásos közbenjárásával számos remek könyv jelenhetett meg az erdélyi barlangokról, a román tradicionális folklórról, néprajzról. Kevesen tudják, hogy döntő része volt számos Európai Uniói támogatású turisztikai projekt megvalósulásában is, például a Farcui-kristálybarlang kiépítésében és megnyitásában. Rendkívül barátságos, nyitott, segítőkész embernek ismertem meg, és bár az utóbbi években nem találkoztunk néha örömmel értesülők dolgairól, így például legújabb gyermeke születéséről.

Akkoriban, 2005 végén, még mindig A. házában szoktunk megszállni. Létszámunk egy kicsit megfogyatkozott – minden csoda csak 3 napig tart -, így a Király-barlang kutatását is egy egészen kicsi, 4-6 fős csapatocskával folytattuk. A., aki korábban nagyon lelkes és nagyon elhivatott kutató volt, ekkoriban ritkábban járt barlangba, kicsit talán le is lustult, de nyilván a ház körüli munkák is nagyon lefoglalták. Közben 2003-ban, egy kellemetlen dolog is történt. Szerencsémre ekkor én nem voltam éppen jelen, hiszen ez messzemenően befolyásolta későbbi megítélésünket, és az én megítélésemnek sem tett volna jót ez az eset. Házigazdánk domborítani szeretett volna az egyébként igen barátságos helyi színromán lakosságnak, így egy dámissi legényt Jonikát elvitték magukkal a közeli Ciur-Ponor-barlangrendszerbe túrázni.

54. ábra Kedvencünk a Csúr....

A túra során Jonikát baleset érte, a lábfejeére eső-guruló kő súlyos sebet ejtett rajta, így mivel ő járóképtelenné vált a túratársak értesítették a romániai barlangi mentőszolgálatot, a CORSA-t. A barlangi mentők mellett a helyi erdész, aki Romániában csaknem hatósági személynek számít, a mentők, a helyi rendőr, a polgármester, és a barlangászok is megjelentek. E fatális baleset egyébként szót sem érdemelne, hiszen ilyesmi megeshet velünk is, csak hát a kommunikáció nem sikeredett éppen tökéletesre. A. felesége, a románul jól beszélő M., az helyett, hogy sűrű elnézést kért volna a nagyon védett barlangban folytatott sumák-üzemmódban bonyolított túra miatt, azonnal kérdőre vont mindenkit, és egészen arrogáns hozzáállást tanúsított. A falusi hangulat is fordult, a helyiek egyenesen Jonika gyilkosát kezdték a magyar barlangászokban keresni. Ő, egyébként a lehetőségekhez képest jól volt, és továbbra is pozitívan állt a dologhoz. A leírtak miatt méltán váltunk közellenséggé

akkoriban, és Palival, meg Viorellei való jó viszonyom, és nem kis részben Zih Jóska közbenjárása mentett meg mindenkit az esetleges eljárástól.

55. ábra A Király-barlang Nagy-terme. (fotó: Hegedűs András)

Attól ugyanis, hogy mi nem ismertük a román hatályos jogszabályokat, még nem járhattunk volna csak úgy ki-be a védettnél védettebb barlangokba. Az az igazság, hogy eddig nagy ívben tettünk az ő szabályaikra. Ebben az időben nem csak a barlangokba jártunk illegálisan, de a területen található, akkor még nem rekultivált, és lezárt bauxit bánya tárókat is jártuk. Ez aztán már tényleg vérlázító lehetett a „mindent látó” és tevékenységünket értetlenül szemlélő helyiek számára. Egy alkalommal egy ilyen kiberhelt táró bejáratában hűsülő tehén molesztálása miatt (arrébb kellett rugdosni, mert nem fértünk be tőle) a rendőrt és a rosiai polgármestert is ránk hívták. El lehet képzelni a nyelvi-kommunikációs csődöt, ami akkor ott volt... (a rendőr és a polgári „pesteranemszabad, pesteranemszabad” mondatokkal állta el utunkat, mi „nemállszfélremeghalsz” felszólítással kikerültük őket...) El kell mondanom, hogy a bányatárókban található barlangokról is volt már helyi szakirodalom, de ha ide vetődünk mindig csurrant-cseppent valami, esetenként nem is kevés, a feltárás serpenyőjébe. Érdekes élmény volt, az akkor már felhagyott bányavágatokban barangolni. Néhány helyen annyira egyik percről a másikra szűnt meg a bányászat, hogy a lapátok, és csákányok ott voltak, ahova az utolsó nap letették őket. Többször a meredek vágatban hagyott, de teli csilléket lelökve-legurítva modelleztük, milyen is az igazi román hullámvasút.... Helyzetünket komolyan bonyolította, hogy a Ciur melletti házat időközben, a területen korábban nagyon aktívan kutató Viorel megvásárolta. Ez azt jelentette, hogy a Ciur-ponor és a Ciur-izbuk, a Dobos, valamint a Jofi-barlangok inntől kezdve az Ő személyes védelme alá estek, így mi oda már nem járhattunk csak úgy szabadon. Rögtön az első időszakban egy magyar rendszámú autóból kiözönlő barlangászok az Ciur-izbuk barlangjának archaikus lábnyomait tönkretéve, ismét csak növelték a feszültséget köztünk. Sajnos, nincs okom kételkedni benne, hogy valóban magyar rendszámú autóról volt szó, azt viszont, hogy a barlangban található csontokból csontlevest főztek, nem tartom hihetőnek.....

Méltatlanul kevés szó esett akkori életem meghatározó alakjáról, barátnőmről Szittner Zsuzsáról. Az Ő esetében az ígésző kék szemekhez intelligencia, ambíció és tehetség is társult akkoriban. Rendkívül impulzív, kimondottan okos, ámbátor időnként igen szókimondó, és törekvő alkata sokszor megosztotta a környezetében barlangászokat. Évekig nagyon komoly aktivitással együtt kutattuk a barlangok világát, furcsa módon nem túl sikeresen. Később, mikor útjaink elváltak, mindketten sokkal komolyabb eredményeket mutathattunk fel. Érdekes.

56. ábra Szittner Cucu

A feszült helyzetnek végül egy Nagyváradon történő megbeszélés vetett véget, melyen Viorel javaslatára Zih Józsi, M. és én vettünk részt. Ekkor elhangzott, hogy mit lehet, melyek az elvárások, hogy is legyen a továbbiakban. Éppen ideje volt tisztázni a dolgokat. Nagyon korrektek voltak, és mi megpróbáltuk betartani inntől a szabályokat, jobb a békesség alapon. Ekkoriban a Királyt már bivakokkal kutattuk, 2005 végére a hossza már 5 km körül járt. Kürtöket másztunk, illetve kisebb nagyobb bontásokkal jutottunk előre. 2005-ben a FRS újságában, a Speomondban, egy cikkben publikáltam az elért eredményeket. Egy rövid időszakban egészen idillien kezdett kinézni a helyzet. Az alábbi eset azonban ismét alapjaiban rázta meg az erdélyi kutatásunkat, és rövid időre összegubancolta a barlangászok nyugalmának szövetét is.

57. ábra A hírhezt, árvízkor teljesen lezáruló félszifon kis vízkor, Zsuzsikával. (fotó: Hegedűs András)

E nagy vihart kavaró és rendkívül tanulságos esetről kicsit részletesebben számolok be. Történt, hogy 2005. december 27-én négy társammal (Zsuzsika, Szalay Kornél, BánTomika, és a kőkemény, helyi érdekeltségű, egyesek szerint a kijevei nehéz balett tagsággal bíró Theodora) bivakos túrára indultunk a Király-barlangba. Azt terveztük, hogy 1, esetleg 2 éjszakát töltünk ott (t.i. Tominak 30-án este valami halaszthatatlan, züllős-röfögős programja lesz Keszthelyen) és a Nagy-teremtől „befelé” levő főjáratok poligonját készítjük el. A barlangig, a bivakolásban részt nem vevő 3 bakonyi társunk is elkísért minket, majd megbeszéltük (de ezt a házban levő naplóba is beírtuk), hogy együtt megyünk majd haza... Tédig érő hó volt, 0-2 fok körüli hőmérséklet. A barlangban, a munkálatok végzése közben 28-án szembesültünk azzal a ténnyel, hogy valami nincs rendjén. Eddig a barlang bármelyik részében dolgoztunk a víz távoli morajlását lehetett hallani, most ez megszűnt. Mint az kiderült, a felszíni brutális olvadás következtében már 27-e éjszakájától annyira sok víz folyt a barlang alsó szintjén, hogy a szifonok felteltek, és bár a vízhozam, nem túlzok, százszorosára nőtt, a hangja, a morajlás-csobogás megszűnt. Elég **félelmetes**. A barlang első felében található félszifonhoz zárándokolva, mint az várható volt csak egy tavat találtunk, tehát a kijutás lehetetlenné vált. Visszatértünk a bivakba és ott múltattuk az időnket. Egyszer, a következő hajnalon ugyan megpróbáltunk kijutni a barlangból, de számításunk csak részben volt helyes. Az éjszakai órák feltehetően hidegebb időszakában a vízhozam csökkent ugyan, de a bejáratnál kb. 80-100 méterre mégiscsak vissza kellett fordulnunk. Így telt el a 28, 29, 30 és 31-e is. A bivakban fetrengtünk, aludni próbáltunk. Mellékesen, amíg volt delej a fúrógépben kimásztunk egy kb. 20 méter magas kürtőt. Ennivalónk kb. 2 nap után elfogyott, így vágyakozva, a jövőt

tervezgetve nézegettük a gömbölyded, igen étvágygerjesztő, de magyarul értő Zsuzsika domborulatait, valamint a magyarul nem értő, testesebb, ugyanakkor jóval erősebbnek tűnő Theót. Veszélyes döntés előtt álltunk. Ivóvíz az viszont volt bőven. Igazából teljesen biztosak voltunk benne, hogy tervezett visszatérési időnk lejártával beindul a barlangi mentés, és tudtuk, hogy a minket visszafordító bejárati szifon vize egy derekasabb szivattyúnak 2-3 óra munkát fog csak adni. Ennél nagyobbban azonban nem is tévedhettünk volna. Mint utólag kiderült a barlangig kísérő társaink attól való ijedségükben, hogy a nagy olvadás latyakja miatt nem tudnak hazaautózni 29-én, már 28-án este hazaindultak. Bakonyi társaink, jó barátaink, a barlangi mentők!, egyszerűen otthagytak minket. A. meglepettenve attól, hogy ezért az egészért ő lesz egyes-egyedül a felelős, ugyan a helyszínen maradt, de senkit nem értesített. Utólag azt is mondta, nem szeretett volna egy újabb (lásd Ciur-ponor eset) balhét. Még a 2006. január 1-e délelőtt, az őket a damisi házukban meglátogató erdélyi barlangi mentőknek (és jó barátomnak, a korábbi ismert Mafcosnak Tompa Karcsinak, aki velük jött) sem jelezte, hogy immár 3. napja (5 napja szálltunk a mélybe) elő kellett volna kerülnünk. Végül 2006 január 01-én délután, a vízállás csökkenésével tudtunk kiszabadulni a Királyból. Az ezt követő napokban nem csak A.-val, de az egész bakonyi társasággal megszakítottam minden kapcsolatot. Jellemző a történetre, hogy a végén minket vádoltak meg felelőtlenességgel - hiszen tudhattuk volna, hogy Erdélyben december végén mindig elolvad a hó (tényleg?) - meg, hogy volt velünk bűvár – a Kornél -, miért nem úszott ki. Az efféle vicces megnyilvánulásokról már a közismert Lakatlan-szigeteki közmondás is megemlékezik, hiszen tudjuk **„hogya a legszebb az ostobaságban az, hogy vészhelyzet esetén van belőle legtöbb az embernél ”**

A barlangi árvírről az FRS (Federatia Romana Speleologica) vezetésének írt jelentésem:

„Kaják: Viorel Lascu, Ionut Latcu, Pintér István, Vári László, Ovidiu Popp és Damm Pali

Sziasztok.

Beszámolnék egy barlangi árvírről melyről valószínűleg már hallottatok, de esetleg nem áll elég információ a rendelkezésükre. Mind tudjátok, a Király-erdő déli részén a Dámes környéki karszterületen kutatunk a nagyváradi Z csoport szakmai felügyeletével. Itt tárt fel 2001-ben a Király-barlang melyet napjainkig kb. 5 km hosszban tártunk fel. Részletesebben a Speomond legutóbbi számában olvashattok a barlangról. Társaimmal (Teodora Marcu, Szittner Zsuzsa, Szalay Kornél és Bán Tamás és én) 2005. 12.27.-én koradélután szálltunk le a barlangba térképezés céljából. Terveink szerint december 29-án este szándékoztunk visszatérni Andrásék damesi házába. Indulásunkkor ezt Ővele személyesen egyeztettem, de egyeztettem a házban tartózkodó barlangászokkal is, így az ott tartózkodó többi kutatótársunkkal is. A bivakba nagyon sok felszerelést vittünk le, így megkértük a házban maradottakat (akikkel egyébként évek, sőt évtizedek óta barlangászunk együtt), hogy másnap a fűrógépet hozzák utánunk, hátha egy kis kűrtő mászásra is marad időnk...Miután ezt Ők megígérték, nem is lepődtünk meg azon hogy 28-án délután a fűrőt a barlangban pont ott találtuk ahová megbeszéltük. A probléma csak abban állt, hogy ahova letették, az a hely a sohasem látott mennyiségű víz miatt alig –alig volt megközelíthető...Ekkor szembesültünk az árvíz tényével. Bízva abban, hogy a víz majd csökken tovább térképeztük a barlangot, főleg a fosszilis zónákban.28-án este a félszifonhoz visszatérve (a Nagy terem elején, ahol a fűrőt találtuk) Teóval azt tapasztaltuk, hogy az ár akkor tetőzött. A félszifon már-már zárva volt, (ez talán még nem is okozott volna problémát) ezért úgy döntöttünk, hogy nem ismerve a bejárat közeli szifonok telítettségét, várunk. 29-én hajnali 03 órakor a félszifonban annyira csökkent a víz, hogy megkísérelhettük a kijutást. Hajnal volt, így feltehető volt, hogy kint a felszínen fagy. Számítva arra, hogy mégsem jutunk ki valamelyik bejárati szifon zártsága miatt, kisebb élelmiszer tartálékot is vittünk magunkkal. A félszifonon áthaladva a bejárati zónában valóban zárva találtuk a Csapda nevű barlang szakaszt, ezért visszatértünk a bivak biztonságába. Nem sok értelmét láttuk annak, hogy a félszifonon túl a lezárt résznél őrkdjünk, mert reális esélye volt annak a két szifon közé záródásnak, tekintve, hogy a bivak közelében ismét érezhetően nőtt a vízmozgás. A szilvesztert a bivakban töltöttük jó hangulatban. Élelmiszerünket még kb. 1-2 napra tudtuk volna beosztani, így nem aggódtunk különösebben. Arra számítottunk, hogy mivel 31-én délelőtt nem érkeztünk vissza a házhoz, Andrásék valakit /Salvamont, CORSA v. Magyar Barlangi Mentőszolgálat/ értesítenek. Ez nem történt meg, így mikor január 01.-én 15 órakor egy újabb őrzőjárat során a bejáratnál 60 m-re találkoztunk Andrással és 3 társával, döbbenetesen konstatáltuk, hogy kb. több napon át nem keresett minket senki. Mikor ezt szóvá tettem kisebb vita támadt, és András mondván, hogy miattunk rosszul aludt az éjjel, távozott...Innentől kezdve 3 önkéntes segítőkkel

visszamentünk a bivakba, majd gyorsan a felszínre jutottunk. A felszínen nem lepett meg minket, hogy a hó szinte teljesen elolvadt és a völgyben jelentős vizek folynak. Gyanítható, hogy mivel az olvadás folytatódott, a szifonok később újra lezártak. Január 01-én 18. órára értünk a házhoz (miután még beugrottunk fürödni a visszaduzzadt Runcsor-patakba) a házban ismételt összeveszés után megtudtuk egyrészt, hogy a délelőtti folyamán a házban járt a CSA és a CORSA néhány tagja, de ővelük sem közölték, hogy napok óta nem vagyunk meg, valamint azt, hogy ez a fiitkolozás kizárólag a mi érdekünkben történt, merthogy minek a balhé és minek fizetnének mi a mentés költségeit, ha nem muszáj...Nem tehetünk egyebet, ennyi ostobaság hallatán összecsomagoltunk és hazajöttünk. Le szeretném szögezni, hogy egy pillanatig nem éreztük magunkat közvetlen életveszélyben, és pusztán az eset tanulságai miatt lettünk kissé idegesek. Nem értem, hogy a házban tartózkodó tapasztalt barlangászok a nyilvánvaló árvíz kezdetén /28.-án!!!/ miért nem értesítettek minket, vagy ha ez már nem volt lehetséges miért nem cselekedtek kiszabadulásunk érdekében. Az, hogy a legnagyobb árvízben miért mentek haza számomra szintén érthetetlen. Ugyanígy érthetetlen András viselkedése is, de erről esett már szó.

2006.01.04.

A további jó együttműködés reményében: Polacsek Zsolt"

Persze, lehet a hibát bennünk keresni, (keresték is néhányan - Társulatunk elnöke például kijelentette, hogy „nem kell mellre szívni a dolgot, hiszen Ő is került már néhány órára bajba a barlangok mélyén” -, de azért azt megjegyezném, hogy én akkor sok emberben nagyon nagyot csalódtam. A tanulságos történet végén csak annyit, hogy mi akkor, ott - és ezt le is írtam - tényleg egyetlen percig nem voltunk konkrét életveszélyben, talán nem is éreztük át a helyzet komolyságát igazán. Utólag viszont, később még több erdélyi nagy árvizet is megélve, kissé borsószik a hátam.... Jellemző, hogy A. annak ellenére, hogy lassan 15 év telt el azóta, a mai napig utálkozok rá, de hát erről meg Moldova H. Kovácsa írt, igen találóan: **„aki mindig a múltba tekint, az bizony seggel megy a jövőbe”.**

58. ábra Vidám este Viorel rosiai házában, a lengyel kollégákkal...

Ettől az időtől kezdve Viorel házában szálltunk meg, rendszeres havi látogatásaink alkalmával. Bár komoly nyelvi nehézségeink voltak, igen vidám estétet töltöttünk nála, az elkövetkező 7 évben számtalan alkalommal szálltunk meg itt. Jellemző rá, hogy már az első alkalommal megmutatta, hol van eldugva a ház kulcsa, tehát ha jövünk és ő nincs ott, akkor nyugodtan aludjunk csak meg a házában.

Akkoriban, neki komoly tekintélye volt a helyi lakosok és a barlangászok között, így ettől a pillanattól kezdve Pali és az Ő támogatásával tulajdonképpen szabad kezet kaptam a Királyerdőben. Elég volt csak a folyton körülöttünk lappangó és kérdezősködő helyi románoknak annyit mondani, hogy barlangászok vagyunk, és Viorel engedélyezte a dolgot (eddig terjedt a román tudásom), el volt intézve minden. A környék legnagyobb falvában, a színromán Rosiában, előre köszöntek a helyiek! A Király-barlang kutatását is folytattuk, de kutattunk a Soimos-völgyben, sokszor voltunk a Ciur-ban, a Jofi-barlangban és folytattuk a Csobogó nevű hely bontását is. Társam Zsuzsi, akkoriban nagyon lelkes és aktív barlangásznak számított, ekkortájt járt a magyar túra- majd kutatásvezetői tanfolyamokra is, és később is –

vége valaki - jó tanítványnak bizonyult. És persze A. sem hagyta annyiban a dolgot. Mivel Paliék is, a „Z” csoport és Viorelék is egyértelműen elmarasztalták a Király-árvízzel kapcsolatban, újabb pártfogókat kerestek. Különböző sztorik láttak napvilágot a mi felelőtlenségünkről és balfácánságunkról, de mivel Theo – ismert barlangász és barlangi mentő - is részese volt a kalandnak, ő pontosan és tárgyilagosan ismertette a helyi barlangászokkal a sztorit. Nyilván ennek is köszönhetően, egykori barátom egyre jobban a „lap szélére” szorult. Új támogatóival, a neves Kolozsvári Amatőr Barlangász Csoporttal való kapcsolata is rövidéletű volt végül, s válása után teljesen kiszorult az erdélyi kutatásból.

16. Nagyobb túrák

Ebben az időben, sőt már korábban, 2002-től, ismét kezdtem kissé a barlangi túrázás felé is orientálódni. Életem során többször előfordult, hogy kimondott vágyat kezdtem érezni nem csak a kutatás, de a korábban hanyagolt barlangi túrázás irányában is.

59. ábra Dobra Picka 2005. Jégfalak között.. (Balról jobbra: Czirják, Csóka, Polacsek, Börcsök.)

Szerencsére ez hosszabb-rövidebb idő elteltével mindig elmúlt. Már akkor is meggyőződésem volt, hogy a barlangászat és a barlangkutatás nem ugyanaz, és míg a kutatás mégiscsak kézzelfogható, tudományos vagy akár forintosítható eredményeket produkál a (nép)gazdaságnak, addig a barlangászok barlangi túrázása gyakran káros, pusztító és környezetromboló.

És persze sokan mondják azt is, hogy a feltáró kutatás sem kevésbé romboló, sőt! Hiszen itt meg Liszenkó e.t. (a Szovjet Tudományos Akadémia egykori elnöke) jelmondata az irányadó a mai napig, miszerint „**Elvtársak! Mi nem várhatjuk meg míg a természet csodás ajándékokkal halmoz el bennünket! A mi dolgunk azokat most, azonnal elragadni!**” És ebben is lehet igazság. A feltáró sikert nem adják könnyen, sokszor jár az is esztétikai pusztulással, hiszen már Nyegyelin szovjet marsall is megmondta „**ahol aratnak, ott hullik a kéve...**”(majd, 200 társával, Pleszeck településsel és egy kilövedő űrhajóval együtt felrobbant.)

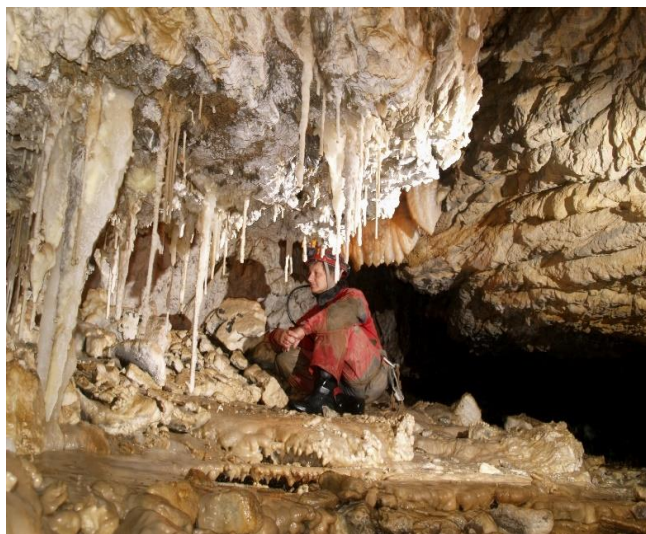
60. ábra A Carna bejáratánál 2008. Tadeusz és Polacsek (fotó: Szittner Zsuzsa.)

vallanom, hogy az elmúlt évtizedekben magam is részt vettem e pusztításban, és szinte az összes hazai nagy barlangot bejártam, legalább egyszer. Talán helytelenül tettem. És persze megfordultam külföldön is. 2002-ben a ma oly népszerű Canin-fennsíki Abisso Sisma volt túracélpontunk. Bár a barlang (és ugyanekkor a közeli Abisso Fonda) mélypontját elértük, nekem továbbra is „túl”nagyok, szinte értelmetlenül nagyok voltak ezek a több száz méter mély aknák. Ezek bejárása számomra egyszerűen üres (bár nagy) kalandok voltak. Ez engem nem igazán érdekelt soha. 2003-ban a bakonyiakkal (én akkor voltam 4. alkalommal ott), részt vettünk a Gortani téli expedícióban, majd 2004 végén Zih Józsiékkal az erdélyi Szentkútban, illetve új erdélyi haverjaimmal a Humpleuban túráztunk.

A 2005-ös év túraszempontból erőse sikeredett, a tavaszi árvizes V5 túra és egy kissé röfögős, Mafcos Kacna-túra után, nyáron Börzsök Péterékkal a Dobra Pickában (Canin), majd egy újabb nyári Gortani átmenőtúrán vettem részt. Ebben az időben fő társaim Bán Tomika és Barcza András voltak. Azt hiszem ez egy erős csapatnak számított akkortájt. Augusztusban az akkor már évek óta megtartott montenegrói táborban is részt vettem. Ebben az időszakban már folyt a Njegosi, illetve a Duboki Do, valamint a Jeges-zombolyok kutatása. A megigéző mediterránum mételyétől

Természetesen tudom, hogy a barlangokat öröm és sok tekintetben hasznos bemutatni, nincs is azzal semmi baj, ha egy barlangot vagy barlangszakaszt kijelölünk (ha úgy tetszik, beáldozunk) erre, viszont a kontrolálatlan túrázás nem helyes, sőt káros. Nem is beszélve arról, hogy az antivilágban, mikor én barlangászni kezdtem a túrázó barlangász fogalma még sokkal kevésbé volt ismert, mint manapság. Ha egy csoportba „beiratkoztál”, ott kutatómunka folyt, és ha jól viselkedtél a nagyok elvittek barlangot látni az ország valamely kies pontjára. Ez pedagógiaiilag is nagyon jó volt, hiszen e rendszer serkentette a munkakedvet. Egyszerűen nem volt lehetséges az, hogy valaki egy év alatt vérprofivá - ne adj isten túravezetővé - váljon, és szinte lenézve a hazai barlangokat, barlangászokat azonnal a külföldi 1000-esek felé kezdjen kacsingatni. Manapság (amikor a jogszabály még mindig lehetővé teszi, hogy akárki 2 év gyakorlattal túravezetővé váljon) tanfolyamainkkal ontjuk, vagy inkább fossuk a barlangászokat, barlangjaink meg

egy-egy ilyen tanfolyam alatt is látványosan pusztulnak. E kis kitérő után azonban azt is be kell

61. ábra A Valea Rea 2008. A képen Perényi Kati. (fotó: Szittner Pufi)

évekig nem szabadulhattam. Előbb a szokásos magyar kutatás részese, részesei voltunk, majd 2007-ben önállóan cselekedtünk.

Montenegro szinte egésze akkoriban Európa egyik utolsó, csaknem teljesen feltáratlan karsztvidéke volt. A 2000-es évek elején az akkor még jól prosperáló Bekey csoport kezdett el a Kotor feletti Njegosi-poljében túrázni és kutatni. Ezek a kutatások ma már egy példa értékű össznépi, magyar kutatásban teljessé válnak ki. E munka eredményeként számos nagy barlangot sikerült feltárni ezen a területen. A minden nyáron itt rendezett kutatótáborok több tucat barlangászt vonzanak a térségbe, és a kutatás mellett nagyon kedvező nyaralási helyszínt is biztosítanak az idelátogatóknak. Miután 2007-ben kissé összezőrdültünk a tábor szervezőivel (még mi barlangban voltunk, egyiküknek - aki amúgy Zsuzsát rendszeresen zaklatta telefonon- sikerült a vaskeretes beülőjéből, a tábori székéből feltápaszkodnia és lehugoznia a sátrunkat), önállóan is kutattunk a Risan feletti Ledenicei-polje egyik, eddig nem ismert barlangjában. 2007-ben 40, 2008-ban 200 méter mélységig jutottunk, és bár azóta kétszer is jártam erre, a rossz időjárás mindkétszer megakasztotta a további kutatásokat. Az itt feltáráható barlang mélysége kb. 550-600 méter lehet, a hegy tövében szinte pont e zsomboly „alatt” egész folyó tör a felszínre.

Az ezt követő években a V5, a Valea Rea, aztán újra a Kacna Jama, a Monte Cavallo, a lengyel Carna, a szlovák Stary Hrad következett, majd ismét a kutatás felé fordultam.

17. MKBT

Mióta eszemet tudom, minden barlangos irodalmat próbáltam megszerezni, vagy legalább tanulmányozni. Különös tekintettel érdeklődtem a kutatástörténet iránt, főleg annak személyekre lebontható fejezeteivel foglalkoztam. Az mellett, hogy Marci, Kinga, Lengyel Janó és még jónéhányan nagyon nagy hatással voltak pályafutásomra, számomra Kessler Hubert, Jakucs László, Horváth János, Kósa Titi, Dénes Gyurka, Maucha Laci már gyerekkoromban is hősök voltak, valahol ma is azok, és azon szerencsések közé tartozom, akik ezekkel a nagy öregekkel még találkozhattak is.

Közülük kettőt szeretnék kiemelni. A fiatal barlangászok között is előszeretettel előforduló Gyurka bácsira, aki jó tanárként terelgette a fiatalokat és bár tegezhetjük egészen kölyökkorunktól, de mégis egész sokáig „csókolomgyuribácsi”-t köszöntünk Neki. Pusztán tiszteletből. És az összes nagy előd közül a legszerényebb, de talán a legnagyobb tudással bíró Maucha Lacit, aki haláláig kikérte magának, ha Laci bácsiztuk. Őrájuk, de a hihetetlenül kreatív és sokoldalú, a fiatalokkal szemben tartózkodóbb Hubertra, vagy a csodálatos mesészerű könyveivel, ezeket megszólító Jakucs Lászlóra, a korát megelőzően pompázatos térképeket rajzoló Horváth Jánosra, vagy az Alsó-hegy szimpatikus kutatójára Titire NAGYON FONTOS hogy mi, a barlangok kutatói nem szomorúsággal, hanem örömmel és büszkeséggel emlékezhetünk.

Az Ő munkásságuk is arra inspirált, hogy én is tegyek valamit a barlangkutatásért. Számomra mindmáig a legnagyobb csoda egy bármekkora új barlangszakasz felfedezése, mégis sokszor azon kaptam magam, hogy szerettem volna részt venni valami másban is, ami a mi kis társadalmunkat segíti. Korábban már a 90-es évek első felétől, mint egyesületi vezető a Magyar Karszt és Barlangkutató Társulat választmányának tagja voltam, így természetes játszótérnek tűnt vágyaim kiteljesedéséhez a Társulat. A 2000-es évek első felétől az Alapítvány kuratóriumában, majd a Társulat elnökségében, 2007-2011 között a Társulat vezetésében is részt vettem, mint társelnök. Rendkívül hangzatos, ámbár semmit mondó és feladattalan „állás”, mely korábban bizonyára nagy presztizzsel járt, mára azonban csak egy gittegyleti alkapitánysággá korcsosult. Ennek ellenére pályafutásom alatt számos rendezvény főszervezője voltam (így a 1994, 2001, 2008, 2009-es barlangnapnak) és számos túra és kutatásvezetői tanfolyamot vezettem, vagy ezeken oktattam. Ezek a nagyon megtisztelő feladatok (főleg, a barlangnapok szervezése) persze nem voltak a valódi potentátok között népszerűek, így ezeket simán megnyerhettem magamnak - ha ló nincs jó a számár is - alapon. De én örömmel tettem a dolgom. Az utolsó két barlangnap szervezésében Zsuzsika nagyon aktívan segített, ahogy a latinok mondták „temperat asinus asinus tus” (**a számár, a számárhoz dörgölődzik**) alapon, az Ő pályafutása akkoriban, teljesen helyénvalóan, erősen felfelé ívelt. Később Ő maga is a Társulat gazdasági titkára lett. Persze feladat és hatáskör,

betekintés nélkül. Ez a felállás nekem nem igen jött be így, amikor 2011-ben megbízatásom lejárt, többé nem jelöltem magam semmilyen tisztségre. Jellemző, hogy a 4 éves alelnökségem alatt (a 2008-as edericsi, a 2009-es hollóstenői barlangnap mellett egy társulati kutatásvezetői tanfolyamot is szerveztem, és vezettem) visszajutott hozzám, hogy tevékenységemet egyesek kevésnek ítélték, gondolom miközben kiosztották egymásnak egyik-két kiló társulati Hermann Ottó érmet. Mindenesetre akkoriban nem kicsit kiábrándulva a bizánci időket idéző cselszövések Társulatából (vagy inkább a jó kommunista hagyományokat őrizve, **a legnagyobb kudarcokat is diadalnak propagáló** vezetésből), ellenségévé nem, viszont kritikuskává váltam az MKBT-nek. Mint még sokan mások.....

18. Otthon

Kiborító. Siker-siker után! És mégis a hazai kutatás gondolata egyszerűen nem hagyott nyugtot. Gondolataim folyton körülötte jártak. A mély aknák, brutális terek, kanyargó meanderek, csobogó patakok mindhiába tárultak fel Erdélyben. A Gerecse vagy, ahogy Mihalik kollega elkeseredve mondotta, egy brutális 4 méteres feltárást követően: "a rohadt Gerecse".... Szánalmas, és egyben, ha úgy tetszik jellemformáló 10 méteres barlangocskák megigéző földrésze, a meg nem talált barlangok elveszett világa, **a modernkori barlangkutatás Atlantisza**. Ha sorrendet kellene felállítanom, közvetlen a Mecsek és a Bakony sártengereit megelőzve helyezném el a hazai palettán. Mi vonz ide? Mit nyerek itt? Hiszen biztosan tudom: egész életemben légvárakat építettem a Gerecsében, és ezeket lassan elfújja a szél, mint ahogyan végül Marcit elfújta, és ahogy engem is el fog fújni....

2009 tájékán a tatabányai barlangkutatás állapota a korábban leírtak miatt kritikussá vált. Marcit családi és munkahelyi problémái lassan felőrölték, a Gerecse Természetvédő és Barlangkutató Egyesületben a helyét átvevő fiatalok nagy ambícióval és a tehetség teljes hiányával, 2-3 év alatt teljesen széztüllesztették a korábban még úgy, ahogy működő egyesületet. Érezhető volt, hogy ez a végkifejlet. A klub helységüket, mivel nem fizették a Városnak az amúgy tényleg baráti bérleti díjat, elbukták, a Marci által évtizedek alatt összeharhált bútorokat, számítógépeket, bontóeszközöket, gépeket széthordták. 2014 körül Marci már nem is szeretett erről beszélni. Amikor kérdeztem Tőle, hogy hol vannak a bekötött csoportjelentések, az egyesület könyvtára, a korábban a falat díszítő bekeretezett oklevelek (Cholnoky-oklevelek, Kadic és Vass Imre díjak oklevelei - egy korszak dokumentumai -) csak széttárta a karját.... Ekkoriban én magam kissé beleunva a folytonos utazásba (hiszen Erdélybe az út oda vissza 10-12 óra volt, sok pénz, sok idő, havonta legalább egyszer, 11 éven át) újragondoltam a gerecsei és általában a hazai kutatást.

Tennem **kellett** valamit.

62. ábra ÉS ÚJRA A GERECSE.... (Bányász-barlang és Mihalik Zoli)

folyt köv.